BUITEN

2E JAARGANG No. 12. ZATERDAG 21 MAART 1908.

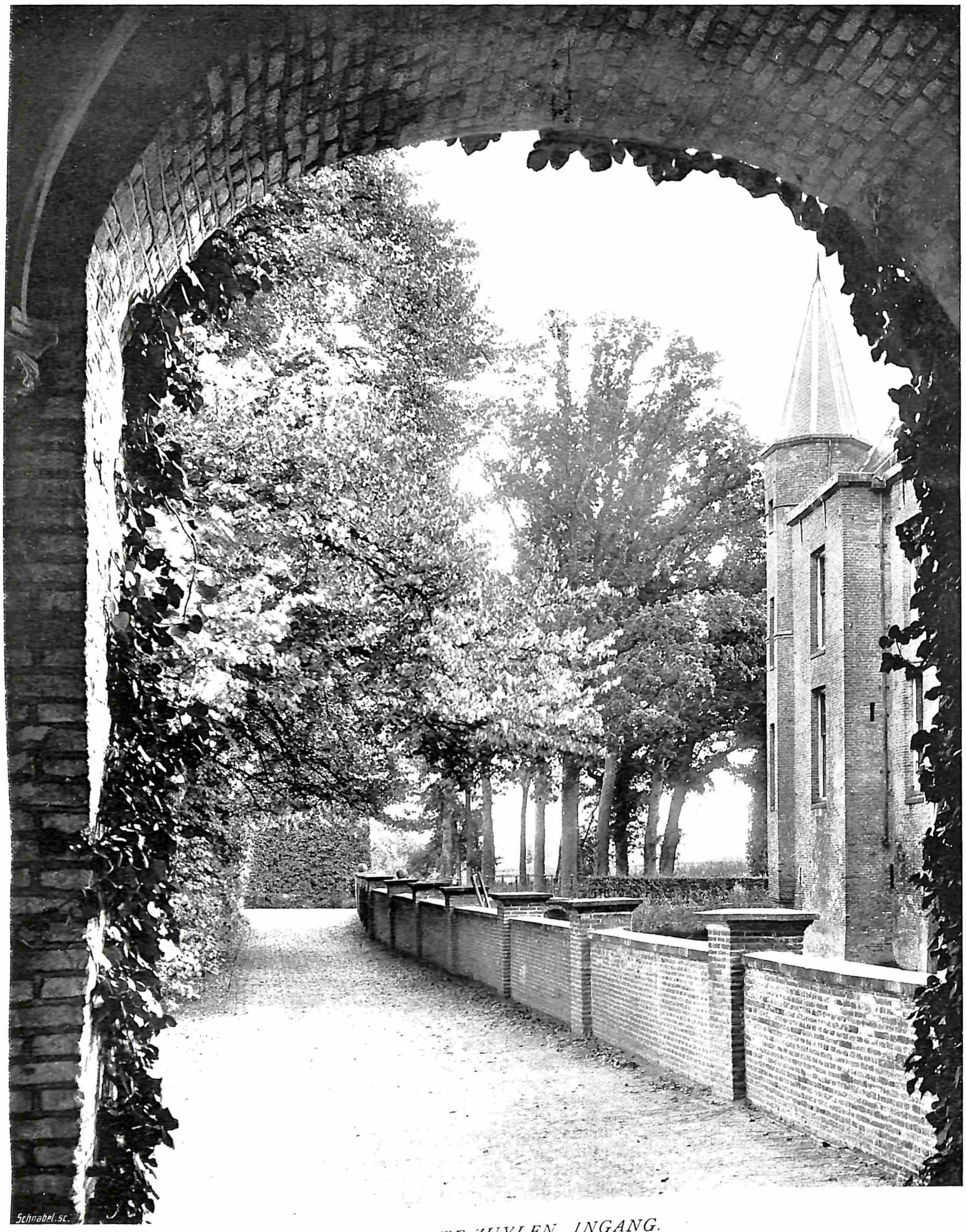

KASTEEL TE ZUYLEN. INGANG.

Foto Aug. F. W. Vogt.

BUITEN
Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

REDACTIE:
HENRI VAN BOOVEN, *te HILVERSUM.*

MEDEWERKERS.

ARCHITECTUUR, (*Gebouwen, woninginrichting, meubelen, verlichting, verwarming, enz.*) TUINARCHITECTUUR, PLAATSBESCHRIJVING: W. BAX JR., A. F. VAN BEURDEN, H. VAN DER BORCH VAN VERWOLDE, WOUTER COOL, H. J. DAMMERMAN JR., J. W. HANRATH, E. RUEMPOL, AUG. SASSEN, PROF. K. SLUYTERMAN, LEONARD A. SPRINGER, D. F. TERSTEEG, P. WESTBROEK.
BLOEMEN- EN MOESTUIN; (*Serres, kassen, enz. vruchtboomen, sierheesters*). J. G. BALLEGO, K. BERENDSEN, JAC. B. BRINK, E. H. J. CUNAEUS, A. FIET, J. J. KRUYFF, M. LEUNENBURG, A. SCHUTTEVAER, E. TH. WITTE.
FOKKEN EN KWEEKEN: (*Paarden, runderen, wolvee, honden, pluimvee en ander gevogelte, visschen, bijen*): F. BLAAUW, G. C. DUVAL VERWEY, CHR. H. J. RAAD, S. SPANJAARD LZN., JOH. PH. TUYT.
FOTOGRAFIE: J. A. BAKHUIS, M. A. BOER, F. F. BRUYNING JR., WOUTER COOL, DR. A. J. M. GARJEANNE, G. A. M. GARJEANNE, MEVR. C. DE VRIES—BLOM.
HYGIËNE, (*Tuinsteden*) OPVOEDING EN ONDERWIJS: J. BRUINWOLD RIEDEL, G. H. DEMMINK, J. C. G. GRASÉ, G. OOSTERBAAN.
LANDBOUW, LANDBOUW-ECONOMIE, HEIDEONTGINNING EN BOSCHCULTUUR: (*Cultuurplanten, woudflora, veredeling van gewassen, enz.*) L. BROEKEMA, F. F. BRUYNING JR., V. R. Y. CROESEN, S. R. VON FRANCK, J. P. VAN LONKHUIJZEN, J. RINKES BORGER, J. Z. TEN RODENGATE MARISSEN, A. J. VAN SCHERMBEEK, C. G. SPENGLER, DR. J. J. OTT DE VRIES.
LEVENDE NATUUR EN LETTERKUNDIGE BIJDRAGEN: MEJ. A. BIENFAIT, MEJ. C. BIENFAIT, M. J. BRUSSE, MEVR. A. BIJL VAN SLOOTEN, BERN. CANTER, J. DAALDER DZN, HENRI M. DEKKING, P. FRANSEN JZN., DR. A. J. M. GARJEANNE, G. DE GRAAF, E. HEIMANS, MEVR. HOFFMANN, J. HORA ADEMA, DR. EDW. B. KOSTER, JOH. DE MEESTER, HENRI MEIJER, J. REDDINGIUS, MEJ. B. STOLK, P. TEUNISSEN, DREVES UITTERDIJK.
METEOROLOGISCHE EN ASTRONOMISCHE MEDEDEELINGEN: DR. C. SCHOUTE, J. VAN DER BILT, PROF. DR. A. A. NIJLAND.
SPORT: (*Cricket, golf, hockey, kaatsen, lawntennis, voetbal, ijskolf, (bandy), enz.; paardensport; jacht en jachthonden; automobilisme, wielrijden, toerisme; roeien, zeilen, zwemmen, visschen, watertochtjes; biljarten, schermen, vuistvechten, enz.; wedstrijden*) H. F. ADAMS, LUIT. H. BIERMAN, J. COUCKE, PROF. P. H. DAMSTÉ, A. W. H. W. H. R. VAN MANEN, W. WESTRA.

INHOUD:

Landaanwinning, door A. L. H. Obreen. . . . . . *blz* 134
Uitstapjes. Naar het onbewoonde eiland, door J. Daalder Dz. . . . . „ 135
Rozen-Vinaigre, door E. Th. W. . . . . . „ 135
Bericht . . . . . „ 135
Het kasteel Zuylen, door E. Ruempol, geïllustreerd . . . . *blz.* 133 *en* 136
„Op 'n rijke maaid af", door M. Kramer . . . . . *blz.* 138
Larus Ridibundus Linné, door J. Daalder Dz., geïllustreerd . . . . „ 140
Het zaaien en de behandeling van zaadplanten, door E. Th. W. . . . . „ 141
Zwervers, door A. F. v. B., geïllustreerd. . . . . . „ 142
Een dure ontvangst, door E. Th. W. . . . . . „ 143
Koolwitjes vangen, door E. Th. W. . . . . . „ 143
Bij de mieren, uit het Engelsch door Henry C. Mc. Cook, geïll. (vervolg) „ 143

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Bij iedere rubriek wordt gelegenheid voor correspondentie opengesteld en gelieve men vragen aan de Redactie te richten.

Fraaie foto's zullen gaarne ter beoordeeling ontvangen worden. Te adresseeren aan de Redactie of aan de Uitgevers. De inzender verzuime vooral niet duidelijk zijn naam en adres te vermelden; ook achter op de foto's.

Van tijd tot tijd zullen prijsvragen voor de beste foto's op een of ander gebied worden uitgeschreven.

De Uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene annonce, een aanvrage of een bestelling aan een adverteerder doet.

Uitgave van SCHELTEMA & HOLKEMA'S BOEKHANDEL
K. Groesbeek & Paul Nijhoff - AMSTERDAM -

LANDAANWINNING.

BUITEN wonen en genieten van de natuur zijn niet mogelijk, tenzij de wildernis vooraf bewoonbaar worde gemaakt. Onze tijd met zijn snelle gemeenschap en zijn algemeene verbreiding van komfort brengt buiten wonen werkelijk tot zijn recht, meer dan eenig vroeger tijdperk. De huisvader oefent dagelijks in de stad zijn bedrijf uit, zijne kinderen volgen geregeld aldaar hun lessen, en 's avonds zit het geheele gezin weer bijeen in landelijke omgeving. Hoe meer de bevolking toeneemt, — en zij vermeerdert in ons Vaderland ieder jaar met ruim zeventig duizend inwoners — des te sterker is de drang om buiten te wonen, en dus ook de behoefte om streken nabij de groote steden bewoonbaar te maken. En uit maatschappelijk, én uit zedelijk, én uit hygiënisch oogpunt is het opeendringen in de reeds veel te groote steden een ramp, en nimmer kan de gelegenheid groot genoeg worden gemaakt voor arm en rijk om buiten te wonen.

Een boerenhuisgezin met meid en knecht heeft voor zijn onderhoud niet minder dan twintig Hectaren grasland noodig, waarop twintig koeien hun voedsel kunnen vinden. Deze leefwijze vordert dus in ons Vaderland te veel plaats. Daartegen bestaan twee middelen, meer intensief bedrijf, door den grond met sterkere bemesting te dwingen meerder voedsel voort te brengen en aanwinning van nieuw land, door uitgeveende plassen en gedeelten der Zuider-Zee droog te maken.

Waar turf in onze lage landen wordt weggegraven en uitgebaggerd, onstaat een holte, in den regel van twee tot vijf Meters, een enkele maal zes Meters diep, door kwel en regenval dra gevuld met water. Is de overheid ijverig en nauwlettend, dan wordt, zoodra de turf is verwijderd, die holte drooggepompt en de bodem in kultuur gebracht. Zoo behoort het. Maar helaas, de volmaaktheid is niet van deze aarde, en dies gebeurt het soms, dat de Plas blijft liggen tot schade van het omgelegen land, voortdurend aangetast door de opgewaaide golven.

Groote Plas, groote Plas,
Ik wou dat je drooggemalen was,
Want je komt me alle dagen
Stukken van mijn droog land vragen.

Zoo vertolkte Nicolaas Beets de aloude klacht der bevolking rond het Haarlemmermeer, dat het eene dorp na het andere verzwolgen heeft.

Dat droogmaken van grond is sinds vele eeuwen een nationaal bedrijf, dat vaak onmiddellijk, maar altijd indirektelijk de mooiste uitkomsten geeft, en aan ons Vaderland vergoedt, wat de golven der zee voortdurend afvijlen. Het is onbegrijpelijk, dat met de hedendaagsche hulpmiddelen van natuurstudie en werktuigbouwkunde Plassen in ons Vaderland ongemoeid gebleven zijn, zooals het geval is met de vijf duizend Hectaren uitgeveende moerasbodem, nog steeds aanwezig ten Oosten van de Utrechtsche Noord-Hollandsche Vecht.

Wij aarzelen niet te zeggen, dat deze Plassen een zeer slechten invloed hebben op hun geheele omgeving. Er is geen arbeidsloon meer aan te verdienen, de turf is weggegraven en het water is doodgevischt. Bleekzucht, malaria, angina, typhus en vooral veel kindersterfte heerschen voortdurend in deze omgeving. Welk burger zou dulden, dat in zijn tuin onder de vensters van zijn huis, een modderpoel blijft liggen? Dat mag de Nederlandsche Maagd midden in haar gebied ook niet toelaten, en het is weerzinwekkend, dat geen enkele Overheid een vinger uitsteekt, om de Vechtstreek te ontdoen van deze onbewoonbare wildernis. De bevolking heeft dezen zomer bijna drieduizend handteekeningen gezet onder een adres aan Hare Majesteit de Koningin, opdat de Plassen in de Utrechtsche Noord-Hollandsche Vechtstreek zoo spoedig mogelijk worden drooggemaakt. Als de spreekwijze waar is, dat de stem des volks de stem Gods is, dan mag de droogmaking niet lang meer uit blijven. Reeds een halve eeuw geleden heeft een Staatscommissie aan de Regeering met nadruk in overweging gegeven, het werk voor eigen rekening te doen, en sedert dien tijd is de behoefte aan grond nog heel wat dringender geworden.

Sommige menschen verdedigen de aanwezigheid der Plassen, omdat zij den aanblik dier wildernis schilderachtig vinden. Maar dat is geen argument in een beschaafden staat. Don Cezar de Bazan met een geknakte pluim op zijn hoed en een scheur in zijn valen mantel voldoet wellicht aardig op het tooneel, maar hij is geen model-burger in een geregelde samenleving. Buitendien is het land in kultuur niet minder schilderachtig dan de wildernis. 's Graveland was drie honderd jaar geleden een moeras gelijk aan veel wat nog ten Oosten van de Vecht is te zien. Thans is 's Graveland geheel bewoonbaar en in kultuur, en het kan tevens een van de schilderachtigste plekken van ons Vaderland genoemd worden. Het aantrekkelijke van het Hollandsche landschap is minder gelegen in den toestand van den bodem, dan wel in de monumentale groepeering der wolken en in de wazige mistigheid van den vochtigen dampkring, alle scherpe omtrekken afdoezelende, en nu en dan slechts een puntige lichtstraal doorlatende. Aan dit voorbijdrijven van statige wolkenmassaas boven een dampige schemering, af en toe doorglinsterd met rood en goud, kan de mensch hoegenaamd niets veranderen. Dit schouwspel bestaat overal langs de lage oevers van de mondingen der groote rivieren, het is altijd zoo geweest, en zal altijd zoo blijven, of wij het vruchtbare land droogmaken en in kultuur brengen, dan wel als moeras half onder water bedolven laten.

Is de aanblik van de wildernis zoo mooi? Een flinke boerenmeid met een tronie als melk en bloed, een gelaat van room met rozenbladen, die met een paar glimmende emmers bij zich een stevig koebeest zit te melken, dat is heel wat mooier, en dat geeft op den koop toe soep in den ketel en centen in de lade, gelukkige samengroepeering van het nuttige met het aangename. Waar de mensch door zijn arbeid de natuur dienstbaar maakt, en inkomsten schept, staat hij het hoogst, vervult hij zijne roeping het best.

Ziehier in ronde trekken hoe de zaak in haar werk gaat. Wie een zekere watervlakte droogmaken wil, moet beginnen met haar te koopen van de eigenaren. Vaak zijn Plassen het eigendom van omliggende gemeenten, of ook van een aantal verschillende personen. Zijn die ongenegen minnelijk te verkoopen, dan moet de droogmaker trachten een wet te verkrijgen, waarbij het werk wordt verklaard van openbaar nut te zijn, en is deze tot stand, zoo kan de rechtbank gelasten, dat de overdracht aan den droogmaker plaats heeft tegen een prijs, door scheidsrechters vast te stellen.

Is dit alles geschied, zoo wordt de Plas geheel van de omgeving afgesloten, ten einde te voorkomen, dat vreemd water toe-

vloeien zou. Daartoe wordt rond de watervlakte met zorg een dijk gelegd, waartoe de benoodigde grond buiten uitgegraven wordt, zoodat van zelf een ringvaart ontstaat. Tegelijk met dit werk wordt aan dien ringdijk, zoo dicht mogelijk nabij de plaats, waar de droog te maken Plas het diepst is, een Pompwerktuig gebouwd, dat zoodra de afsluiting gereed ligt, het water uitwerpt in de ringvaart, welke het naar elders moet afvoeren. Is de Plas droog, zoo worden tochten en vaarten gegraven, om het invallende regenwater en het kwelwater te doen vloeien naar het Pompwerktuig, dat de nieuwe Polder voortdurend moet droog houden. Tevens worden harde wegen gemaakt voor het verkeer, en worden de akkers gelegd in behoorlijken vorm, geschikt voor landbouw en veeteelt. Daarna wordt het land verkocht, en de koopers bouwen er dan huizen en schuren op.

(Wordt vervolgd).

UITSTAPJES.

NAAR HET ONBEWOONDE EILAND.

NIET naar het geheimzinnige eiland van Robinson Crusoë, noch naar de eilanden, die Willem IJsbrandszoon Bontekoe op zijn ongelukkigen tocht aandeed, zullen we ons begeven. Maar ik noodig u uit, mij te volgen naar het Nederlandsche eilandje in de Waddenzee, waarvan Dr. Hartogh Heys van Zouteveen in zijn gedicht „aan Friesland" zingt:

„'t Nu zoo eenzaam Grind, waar wilde baren woelen,
Een zandbank, waar men schier vergeefs naar kusten staart."

Tusschen Vlieland en Terschelling ligt het eilandje „De Grind", dat vroeger door de Hollanders „Griend" en door de Friezen „Grijn" werd geheeten. Zijn naam ontleent het aan de vele vuur- en grindsteenen, die er vroeger gevonden werden en die er ook nu nog wel te vinden zijn.

Aan den Noordelijksten Rijn-arm, Fliemond geheeten, ontstond in het begin der 13de eeuw eene stad, die van grachten en wallen werd voorzien door Siardus van Mariëndal en eenige edelen uit het geslacht Gerbranda. In die geschiedenis is bekend geworden de Grijndsche Parochie-school met haar kranig hoofd, de Friesche Magister Ubbo van Wanswerd. Machtige kloosters brachten welvaart en beschaving aan het uitgestrekte landschap. De Gryndsche kazen werden nog later tot de beste van Holland gerekend. Maar in 1287 kwam de booze zee een groot gedeelte van het landschap en van de stad wegnemen, zoodat slechts enkele huizen gespaard bleven. En telkens moest het meer van zijn grond afstaan aan de zee, en het eiland, dat in 1398 nog 200 morgen groot was, beslaat thans niet meer dan 30 hectaren grasland.

In 1611 stonden er nog enkele woningen, zeer sober geconditioneerd en daarbij houdende 25 ofte 26 hoornbeesten ende omtrent 300 schapen. Lang heeft ook deze toestand niet kunnen voortbestaan, en zoo is „Gryn "langzamerhand een verlaten plekje geworden. Lang werden er nog konijnen op het eiland gevonden, doch in het begin der 19de eeuw moet een geweldige storm het geheel hebben doen onderloopen, zoodat de laatste konijnen verdronken zijn.

Toch is het eiland niet verlaten, al wordt het alleen bij hooge uitzondering door menschen betreden. De visschers en schippers mijden het zooveel mogelijk en de drie hooge kapen, die er op geplaatst zijn, waarschuwen reeds op grooten afstand voor de ondiepten, die het plekje omgeven. Maar nu het, als het ware, aan de vrije natuur is teruggegeven, kan men er tusschen het wilde gras tal van strandbloemen vinden, en wel het meest wordt het oog er aangetrokken door het donkerblauwe Lemoenkruid (Statice limonium), dat heele stukken éénkleurig doet schijnen. 't Spreekt bijna van zelf, dat het alleen zoutminnende planten zijn, die hier tot ontwikkeling komen. Maar hoofdzakelijk vormt het eilandje een eldorado voor velerhande vogelsoorten. Wie het in den broedtijd bezoekt, kan er tal van nesten vinden met eieren of met jongen, die pas uit den dop zijn gekomen. Want de meeste nesten zijn van moerasvogels, waarvan de kuikens reeds kort na de geboorte het nest verlaten. Maar dan kan men aan de alarmkreten der oude dieren wel hooren, waar de jongen zich ongeveer bevinden. En dan is 't dikwijls eene verrassing, de jongen te ontdekken. Niet zoo gemakkelijk vallen ze in 't oog, daar ze dikwijls eene bedekkende kleur hebben, aldus duidelijke voorbeelden van mimicry vormende.

En welke vogels er dan alzoo broedplaats zoeken? Zie maar eens rond! De Tureluur is er sterk vertegenwoordigd, en met hoekig gebogen pooten vliegen tal van voorwerpen over onze hoofden. Hier en daar kunnen we een jong Tureluurtje ontdekken, dat nog heel wat moet veranderen, alvorens het op de ouders gelijkt, die kenbaar zijn aan het grijze kleed, aan de roode pooten en den langen snavel, die aan de wortelhelft rood en verder zwart is. Zoo'n jong is net een grauwachtig kluwentje met een paar lange pootjes er aan, waarmede het snel kan gaan. Daar schieten eenige Scholeksters onder het uitstooten van gillende geluiden op ons toe. Vreest evenwel niet, want ze zullen ons niet raken, al dreigen ze tamelijk fel tot op een meter of vier. Dan vliegen ze meteen weer naar boven, om spoedig opnieuw oorlogszuchtige houdingen aan te nemen. De stevige, roode snavel zou, wanneer zoo'n vogel meer durf had, een geducht wapen voor hem zijn. Plotseling vinden we tal van nesten met drie eieren en aan de vele Vischdiefjes, die boven onze hoofden vliegen, kunnen we wel zien, dat ze aan deze aardige vogels toebehooren. Er zijn er honderden. Sommigen zijn kort bij ons, en hierin hebben we te zien de ouders der eieren en jongen. Vele vogels zijn verder af en enkele zweven zoo hoog, dat het slechts blinkende stippen schijnen. Het reine wit der vederen steekt schoon af tegen den blauwen hemel. In het gras vindt men nesten van kieviten en kemphanen en ook wel van leeuweriken en graspiepers. In den winter beschouwen vele vogelsoorten het eiland als een rustoord. Vooral wilde zwanen en ganzen houden zich er dan in groote troepen op.

Wat het eiland nog in den schoot verborgen houdt, is niet zoo gemakkelijk te zeggen. Bij het graven in den bodem er van vindt men allerhande schelpen en horens, overblijfselen van dierenwoningen. Maar ook stoot de spade soms op Friesche baksteenen, restanten van vroegere huizen, die het Middeleeuwsche stadje hebben gevormd.

Als een blinkende spiegel omgeeft de Waddenzee, die zich naar drie zijden in het eindelooze verliest, het overschot van het vroegere schoon. Naar het Noordwesten ziet men de duinen van Terschelling, waarboven zich hoog verheft de Brandaris, de steenen vuurtoren, door een vroegeren heer van Terschelling gesticht „tot waarschouwinghe aller Seevarende, die God behoede", en waarvan de bliksemgroepen van het tegenwoordig licht tot in Enkhuizen gezien kunnen worden

J. DAALDER DZ.

ROZEN-VINAIGRE.

BEKEND is het, dat de Franschen goed op de hoogte zijn van fijne toiletartikelen en er geen volk is, die ze beter weet te waardeeren dan juist zij. Een vinaigre, die dus bij hen in trek is, heeft alle kans van goed te zijn. Deze nu kan ieder, die een tuin heeft waarin Rozen staan, gemakkelijk zelf bereiden. Men koopt hiertoe een flesch wijnazijn, die echter van uitstekende kwaliteit moet wezen; dan neemt men een witte flesch en vult die met de bloembladeren van sterk riekende Rozen. De flesch moet met deze blaadjes zoo goed mogelijk gevuld worden, waarna zij met de azijn gevuld wordt, die natuurlijk tusschen de rozenbladeren doordringt. Nadat de flesch geheel gevuld is, wordt zij gekurkt en gelakt, zoodat zij hermetisch gesloten is. Een week of twee à drie zet men haar in de zon, waarna de vloeistof afgegoten en door papier gefiltreerd wordt om haar volkomen helder te krijgen.

Men heeft nu een vinaigre verkregen, die aan de hoogste eischen voldoet en zeer welriekend is. Door de rozebladeren is de azijn adstrengeerend en daardoor bijzonder verfrisschend geworden; zij versterkt de huid en is een best middel tegen roode vlekken.

Ieder kan zich op deze wijze een toiletartikel verschaffen, dat goed is en daarenboven het voordeel heeft niet kostbaar te zijn.

E. TH. W.

Aan onze Lezers.

De Redactie neemt voor eenige weken afscheid van u. Wij gaan op reis! zooals gij in de dagbladen zonder twijfel reeds hebt gelezen. Wanneer dit blad in uw bezit is, scheiden ons nog slechts enkele uren van het vertrek. Dan gaan wij aan boord van de „Grotius" der Maatschappij „Nederland" naar Genua en van Genua rijden wij met een grooten Spijkerwagen van de Heeren Verwey en Lugard naar huis terug. Onze fotograaf neemt overal van de reis opnamen, en het geheele reisverhaal van dien tocht dwars door Frankrijk willen wij rijk geïllustreerd in „Buiten" geven.

Einde Maart begint de reis met den Spijkerwagen en wij deelen hier in groote trekken de route mede die gevolgd zal worden: Genua, Nice, Fréjus, Brignoles, St. Maximin, Trets, Aix, Avignon (met een bezoek van daaruit aan Tarascon en Arles), Orange, Valence, Lyon, Clermont-Ferrand, Moulins, Nevers, Auxerre, Troyes, Châlons, Epernay, Reims, Mezières, Sédan, Palezeul, Rochefort, Marche, Ayvaille, Luik, Maastricht en Amsterdam.

Foto Aug. F. W. Vogt. ZUYLEN. VOORGEVEL.

HET KASTEEL ZUYLEN.

KOMT men in de aloude, grijze bisschopsstad Utrecht met den trein aan, dan is de allereerste indruk weinig innemend door de ver van fraaie entrée der stad. En deze indruk wordt niet verbeterd, wanneer men, om naar het kasteel Zuylen te komen, dadelijk linksaf slaat en de Vecht zoekt. Maar, eenmaal in de vrije natuur gekomen, voortwandelende langs de zoo kalme, niet zeer breede rivier, — dan komt men dra onder de bekoring van het lachende, vreedzame landschap. Waar het oog maar schouwt, overal ontwaart men rijke weilanden, waar 's zomers groote kudden vee grazen, hoog opgaand geboomte, vriendelijke boomgroepen met schalks daartusschen verscholen gekleurde daken. En onder een helderen blauwen hemel, zooals wij dien leerden waardeeren in de enkele buitengewone dagen van den na-zomer, spiegelt zich dat alles rustig en onverstoord in de Vecht, welke nauwelijks diep genoeg blijkt om eenigszins groote schepen te dragen en waar toch, dicht bij de stad, niet onaanzienlijke scheepstimmerwerven liggen.

Slechts een uurtje buiten de stad ligt een der forten van de groote vestinglinie en langs een bijna rechte laan, typisch een onderwerp voor Hobbema met slechts ééne rij hoog opschietende boomen, stuiten wij weldra op oude gebouwen, welke door de eigenaardige beschildering in rood en wit van de vensterluiken dadelijk de nabijheid doen vermoeden van een ambachtsheerlijkheid.

En zoo is het, — al ligt het kasteel Zuylen wat afgezonderd van den grooten weg, door zware boomen en gewone huizen afgesloten. Volgt men aan de rechterhand den zich afbuigenden rijweg, langs een kapel en een school, welke vroeger tot de onmiddellijke gebouwen van de heerlijkheid moeten behoord hebben en dan ook dezelfde bouworde vertoonen, dan voert een fraaie oprijlaan naar het poortgebouw en ligt het kasteel met zijn vier ronde torens op de hoeken, aan drie zijden door water omgeven, vóór ons.

Zóó als het kasteel daar ligt, merkwaardig mooi behouden gebleven, lijkt het eer klein dan groot; schilderachtig tooit een roode wingerd twee zijkanten, terwijl een eerbiedwaardige zware moerbeiboom — welke geplant heet te zijn door Jacoba van Beyeren, wat een eigenaardige liefhebberij van deze gravinne van Holland was — zijn verbazend dikken stam met dicht loof langs den eenen zijmuur heeft doen omhoog klimmen.

Een breed voorplein, gebouwd op een gedeelte van de slootgracht, die in 1752 gedempt werd, toen tevens de ingang naar een andere zijkant verplaatst werd, geeft toegang tot het kasteel aan de eene zijde en tot een fraai aangelegd park aan den anderen kant (met een hoogst merkwaardigen appelboom, bestaande uit een kleinen stronk, welke negen zware armen als polypen uitzendt, die elk weer kleine stammetjes loodrecht omhoog houden, zooals een bijgaande foto duidelijk doet onderkennen) — terwijl men door het geboomte vanaf den voorhof een ruim vergezicht geniet over aangrenzende landerijen en weilanden.

Eertijds was het poortgebouw voor de buitenwereld natuurlijk slechts toegankelijk over een breede ophaalbrug, welke nu een vaste steenen brug is geworden, maar welker vroegere tegenwoordigheid nog kenbaar is aan de zware katrollen in de dikke muren. In dit poortgebouw, dat aan de buitenzijde de wapenschilden draagt van Zuylen (de bekende drie brakkenkoppen van keel op een zilveren veld) en van Utrecht (een bewijs dus, dat de heerlijkheid een leen is geweest van den bisschop), komt men langs een flauw kronkelende trap, die onder een merkwaardig kruisgewelf omhoog voert, in de kamer der wachten, welke met een schouw uit de helft der 16de eeuw, de fraaie oude tinnen serviezen en meubels in den stijl van dien tijd, door den tegenwoordigen eigenaar typisch historie-getrouw is ingericht.

Langs de borstwering van af het poortgebouw, vroeger met schildenhouders, nu met steenen ballen versierd, naar den voorhof den weg nemende, trekt in den zijmuur een steen de aandacht, welke in oud-Romeinsch cijferschrift het jaartal 1300 vermeldt en in den muur is bevestigd boven den oorspronkelijken ingang, vóór deze — gelijk reeds aangeduid werd — in 1752 door baron Diederik Jacob van Tuyll van Serooskerke werd verplaatst. Op de plaats, waar thans het kasteel zijn slanke torens verheft, moet reeds in de achtste eeuw een houten woonstee gestaan hebben, welke in 1300 — de bovengenoemde steen getuigt het — een steenen gebouw werd, natuurlijk rondom door water omgeven en met schietgaten in de kolossale buitenmuren. In den zijmuur aan de kant van het poortgebouw vond de tegenwoordige eigenaar bij het omvangrijke werk van schoonmaken, afbikken, enz. drie schietgaten met nog de eikenhouten steunsels, waarop de musketten werden neergelegd.

Den oorspronkelijken leenmannen van het Bisdom Utrecht scheen het in de dertiende eeuw naar den vleeze te zijn gegaan, maar de bouwheer van het steenen slot heeft slechts kort de voldoening gekend van zijn trotsch huis. Reeds in 1302 stierf

Foto Aug. F. W. Vogt. ZUYLEN. N. W. ZIJDE.

zijn geslacht uit, op een erfdochter na: Eleonore van Zuylen, die in genoemd jaar huwde met den vierden zoon van den bekenden Wolfaert van Borssele, Heer van der Veere, Sandenburch, Sandijcke en Cleverskercke. Uit dit huwelijk sproten twee kinderen: Clarisse, die de gemalin werd van Jan van Botland, en Floris, die na den dood zijner ouders de opvolger in hunne bezittingen werd.

Floris van Borssele, ridder, heer van Zuylen, en Rentmeester-generaal van Zeeland bewesten Schelde, gelijk zijn vader, bezat belangrijke goederen aan den Sint-Maartens-dijk in Zeeland en stichtte daar het kasteel bekend als het huis te Sint-Maartens-dijk. Zijne echtgenoote was een Brabantsche edelvrouwe, Oda, dochter van Henric van Bautershem, Heer van Bergen op den Zoom, en Beatrijs van Polanen. Van Oda kreeg Floris twee kinderen: de oudste was de later zoo bekende Frank, het tweede kind was Alionora, die later in het huwelijk trad met den Gelderschen edelman Jan van Buren.

Frank van Borssele kreeg in 1446 Zuylen als vast erfleen van Bisschop Frederic van Blanckenhevm en den abt van Oostbroec, tegen een jaarlijksche erfpacht van 4 pond en 400 nobels, wat in den tegenwoordigen munt *f* 424.— bedraagt, maar natuurlijk destijds veel meer beteekende dan nu die luttele honderd guldens waard zijn.

In 1425, om enkele voorname data uit het leven van dien volmaakten edelman aan te halen, werd Frank door hertog Jan van Brabant tot Ruwaard van Holland benoemd, met Jacob van Goesbeec. Het volgend jaar onder Filips van Bourgondië, Generaal en Overste-Kapitein van Zeeland welk een eigenaardige, voor den tegenwoordigen tijd hoogst vreemde, combinatie van titels!) zijnde, werd hij door den hertog opontboden tegen een aanval van den Stadhouder van Holland en Zeeland, die de rechten van zijn Meester en van Vrouwe Jacoba in de betwiste graafschappen wilde doen gelden. De kroniekschrijvers gewagen van een heldhaftigen en verwoeden strijd en van hoeveel beteekenis de uitslag was, blijke uit het volgende aan Filips van Bourgondië in den mond gelegd:

„Klaroenen! blaast een zegelied,
„En viert Sint-Ponciaen:
„De zon van Beieren is gedaald;
„Borgonjes opgegaan."

Na de overwinning werden de „vermaersten" „ter zelver plaetse daer die bataylgie geschiede" tot ridders geslagen en onder hen was een der alder vermaersten „Vrancke van Borsele, die Heer van St. Maertens-dijcke." In 1430 werd Frank opnieuw aangesteld tot Stadhouder van Holland en Zeeland.

En deze waardigheid zou van grooten invloed blijken op zijn verderen levensloop en lotgevallen: immers, als zoodanig kwam hij van tijd tot tijd in aanraking met de weleer zoo hooggeplaatste vrouwe, Jacoba van Beieren, die sedert 2 Juni 1428 van al haar

Foto Aug. F. W. Vogt. ZUYLEN. BINNENPLAATS.

Foto Aug. F. W. Vogt. ZUYLEN. Z. W. ZIJDE.

voormalige grootheid weinig meer behield dan den titel alleen van gravin.

Een der grootste tegenspoeden, waarmee de ongelukkige vrouw bijna voortdurend te kampen had, was wel gebrek aan geld en nu zij niet meer den grooten invloed van vroeger had, wendden zich de meeste zoogenaamde vrienden van haar af. Zoo kwam zij, door nood gedrongen, er toe haar stalmeester te vergunnen voor haar bij Frank van Borssele aan te kloppen, en deze, zich gelukkig achtende eene vrouw te kunnen helpen, toonde zich mild. Dit was de aanleiding tot een drukker bezoek en daar Vrouwe Jacoba aan geest een fraai uiterlijk paarde, werd van Borssele weldra door liefde voor haar beheerscht. Het viel hem zwaar zijne liefde onder hoofsche courtoisie te verbergen en weldra bleek deze dan ook te machtig.

Hij noodigde de gravin tot een bezoek aan zijn kasteel van St. Maartensdijc, waar behalve de groote zaal alle vertrekken met buitengewone pracht waren versierd. De groote zaal was aan de eikenhouten wanden slechts met wilgentakken getooid en natuurlijk moest het, tegenover de pracht der andere zalen, opvallen hoe hier de kostelijkste „tapisterijen" van Atrecht opzettelijk waren achter gelaten.

Jacoba vroeg naar de reden en het antwoord luidde:

„Mijn edele Vrouwe! mijne goede genegenheid tot u niet met uiterlijke woorden hebbende durven uitspreken, konde ik toch niet nalaten zulks met deze teekenen te kennen te geven, waaruit u opendlijk mag blijken hoe zeer ik ben

„Dijn Willighen Dienaar."

Hier het kort relaas van deze liefde even onderbrekende, vermelden wij, dat op het kasteel Zuylen een schilderij hangt, twee hoofdletters D voorstellende, waartusschen zich de takken van een wilgenboom slingeren — de hoofsche hulde van den ridder in beeld brengende.

Was het wonder, dat „Sij, daerin genuchte scheppende, heer Franc seer lief heeft gekregen"? En natuurlijk, dat beiden dachten, door een huwelijk vereenigd te moeten worden. Vele gevaren waren hieraan verbonden en zoo kwamen zij er toe zich in het geheim samen te doen trouwen op het landslot Werve bij Rijswijc, van Jacoba's klerk van de tresorie, Heer Jan Ruychrock van de Werve. Het geheim kon ook hier niet lang bewaard blijven, en Hertog Filips, door het vernemen van dit bericht ontsteld, liet zelfs den oorlog tegen Karel VII van Frankrijk aan zijn veldheeren over en kwam naar deze gewesten. De Heer van Zuylen werd gevangen genomen en op het kasteel Rupelmonde in Vlaenderen achter slot en grendel gezet. Zelfs werd hij ter dood veroordeeld, maar de slotvoogd deed het bevel niet uitvoeren. Veinzende aan de opdracht voldaan te hebben, trok hij naar den hertog, die weer berouw over zijne lastgeving had gekregen en ten slotte zeer verheugd was, dat van Borssele nog leefde.

Uit den schooltijd herinneren wij ons nog het verdere verloop van de liefde van Jacoba, die voor het behoud van haar „lieven ende seer gheminden gheselle, omme sonderlinge liefde, rechte minne, ende volcommen gunste", die zij hem toedroeg, al haar rechten afstond aan Filips.

Nu werd haar huwelijk met Frank nogmaals voltrokken en gevierd en Filips verhief zijn voormaligen stadhouder van Holland tot graaf van Oostervant, een titel, tot hiertoe slechts door den oudsten Jonker van Henegouwen gevoerd, en die den drager de voorrechten gaf van een Prins van den bloede. Ook stond Jacoba haar gemaal eenige heerlijkheden af, terwijl Filips hem nog opnam onder de ridders van de orde van het Gulden Vlies.

(Wordt vervolgd).

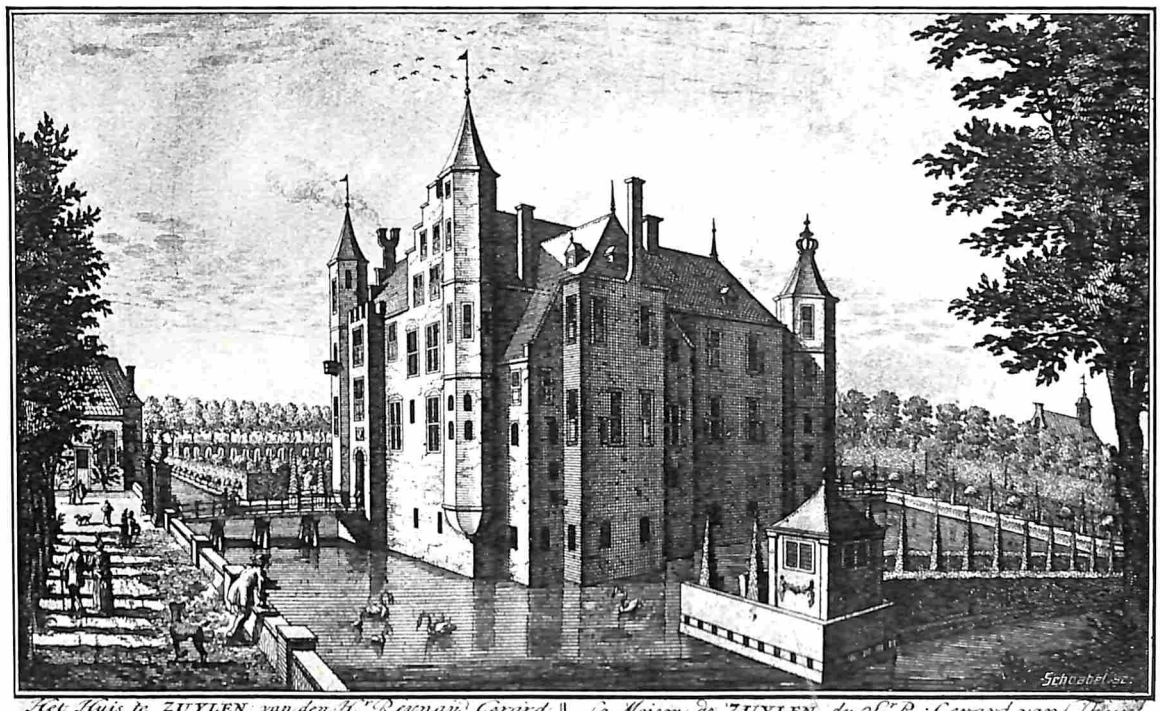

Het Huis te ZUYLEN, *van den H.r Reynaw Gerard van Thuyl van Serooskerken.* | *La Maison de* ZUYLEN *du S.r R. Gerard van Thuyl de Serooskerken.*

„OP 'N RIJKE MAAID AF."

IK wil hem maar Simon Doornekamp noemen, den boerenjongen, die daar op „de groote waaid" aan het stekelenprikken is. Ja, nu ten minste is hij aan den gang. Zoo even lag hij lang uit in het gras, turend naar de torens van „stad" (Alkmaar). Veel stekels heeft hij nog niet „omver 'ekegeld" en toch is hij al een geruimen poos in het veld. Kijk, nu gaat hij in eens met grooten ijver aan den arbeid. Maar hij houdt niet vol.

Daar leunt hij alweer op zijn stekelenprikker; hij mompelt wat en loopt dan naar den kant van den akker, waar hij gaat zitten met de voeten in de droge greppel. Nu is het waar, dat volgens een boerengezegde een stekelenprikker „zeuve tokkies" (slaapjes) op een dag mag nemen; maar ge gelooft niet, dat zoo'n jonge kerel „om de haverklap" moet rusten.. Is hij misschien ziek? Wel neen! Kijk maar eens naar zijne oogen vol levenslust, naar zijne wangen, blozende van gezondheid. Is hij lui wellicht? In het geheel niet. Zijn vader heeft met „Vrouwedag" (2 Februari) den vasten werkman „'edaan 'egeve", omdat Simon meende, dat hij en de knecht het best „of konne".

't Is heel wat anders op het oogenblik: Simon kan zijn plezier niet op. Hij heeft een brief ontvangen van Mien ....., „dat ze 't mit 'm doet". Mien woont „om de noord" wel „'n volle twee uur bove stad".

—„'n Gnappe maid is 't en moppe ben 'r. Jonge, d'r vader moet 'r zoo goed bij zitte, 'k weet niet, hoeveul morrege land of ie wel heb en voor Mien staat 'n boereplaas klaar aan de âre kant Hoorn erges. En ze doet 't mit me; 'k mag de koffie komme ophalen Zundagevend en over veertien dagen gaat ze mit me te kerremis. Wat heb 'k me draai! En 'k hou 't an tot Alkmaarsche kerremis: te minste 't zel an mijn niet legge".

Zoo houdt Simon een gesprek met zich zelven en voor de zooveelste maal moet hij Mien's brief nog eens uit zijn „vessieszakkie" vandaan halen om zich aan den inhoud te vergasten. Hij kan hem wel bijna uit het hoofd opzeggen. Hardop leest hij:

Beste vrind.

Bij deeze laat ik je weete dat ik nog vrisck en gezont ben en hoop van bij jouw 't zelfde. Alsdat ik je brief ontvange heb en vader en moeder vinde het Goed dat ik kermis mit je hou kom dan maar veertien dagen voor kermis koffie ophale. Van Jaap, je weet wel heeft ik ok een brief gekreege maar die heeft ik blauw gegeve natuurlijk, ken je denke. In stad loopt ie ook altijt op me maar ik moet niks van hem hebbe. Ik houw nou op

want morge komt zus en er man uit de beemster met drie doenige (= drukke) jonges

Je beste vriendin die zig
noemt Mien .....

„Ze heb toch vast sjenieïgheid in me. Die Jaap! Zo'n gooze 'm hewwe wul? Vast nooit ok niet! Nej, Japie, den moet je mit mooie spulle voor de dag kenne komme om Mien te krijge."

En Simon, die bij al zijn goede karaktertrekken echter niet vrij is van: „ik ben 'n rijke boerejonge, ik ben meer den 'n aâr", denk met welgevallen aan alles wat hij vóór heeft op Jaap.

„Onze bles is 'n prachtig peerdje om 'r op uit vrijë te gaan. Den moest Jaap op heullies kreupele knol nee Mien komme! 't Zou nee 'r zin weze! Hij moet wel mit spoor gaan as ie deze koffie mag ophale en wat is dat nou voor 'n boerejonge. Mit spoor uit vrijë' Zoo goat 'n burgerjonge nee ze'n maaid toe. Jonge, en den m'n mooie rafeldoek en ons hoofdstel mit al z'n ofwerk (= versiersel) en me teugels, die 3½ gulde 'ekost hewwe! D'r ken Jaap nee fluite; d'r komt ie nooit an. Wat zel Mien opkijke, as 'k 'n Zundag zoo de worft (erf) oprij; ze heb me zoo nooit 'ezien. Strakkies zel 'k 't kopere bit nog in zuur waai.1) legge en de maaid zegge, dat ze 't Zaterdag zoo glad skuurt as ze ken. Hewwe zel 'k 'r, Mien, al zel 'k moete vrije teuge de ouwe klippe op. En mirakel echt, dat vader en moeder 'r erg mee in 'r zin benne: den mag je 'r 's 'n keer meer uit. Casiweel, dat vader wel 's mit 'r moeder kermis 'ehouwe heb. Vader ken ze goed. „Goeie mensche," zei ie van ochend, „en zien dat je 'r krijg, Siem, jonge d'r is dut. (En vader had een zeer bekende beweging gemaakt met duim en vinger.) „Een dubbeltje ken toch raar rolle; den komt 'r een Zundagevend een jonge van 'n ouwe vrijer van 'r moeder."

Ja, die Jaap! Wat zel ie lest de smoor in 'ehad hewwe in stad, toe Mien 'm zoo stiekempies wist of te skeepe. Hij wou 'r trakteere bij Peperkamp, maar ze moest lekker niks van 'm hewwe. Och, verlejaar Alkmaarsche kerremis kon je 't ommers ok wel zien, dat Jaap niks voor 'r was. Hoe ze die kerremis toch ok an 'm verzeild 'eraakt is, begrijp je niet. Gnap, nou ja gnap, dat zel ik niet zegge van niet, maar heb Jaap 'n gouwe horlozie? Wel nej ie! 'n Goude kettinkie, ja, maar mit 'n zulvere horlozie 'ra n: 't lijkt wat, maar 't is niks. Mijn ketting is makkelijk drie maal zoo dik en hij heb 'r gien iens 'n middeljon an. Ik wel! En let 'r maar 's op, Jaap zel nooit kijke hoe laat ie 't heb, as ie in gezelskap is, om z'n zulvere horlozie niet te lete zien. Heb ie 'n gouwe sigarepijpie? En den moet je z'n sigaredoossie zien mit 'n bedroefd zulvere plaatje d'r op en 'n gouwe portemenee heb ie ok niet. En den Mien, die, as ze op 'r best is, weg is in 't juweel. Nej, 't moet 'n beetje bij mekaar komme. En 'n mooi gezicht zou 't weze, Mien en Jaap op heulies ouwerwesse kar mit 'n kreupel peerd 'r voor! Jonge, wat hew 'k 'm lest nog 's lekker voor 'ehaald, toen ie al 'n kwartier voor ons uit stad 'egaan was. Had je 'm moete zien kijke! Wat had ie 't land. Nej, Jaap zel me d'r niet ofvrije. En verlejaar kermis in stad, dat was eigelijk ok mooi. We ware in 't zelfde koppeltje. 'k Had toe 'n maaid uit de Skermer, een nichie van Mien. We zouë nee Stoel en Spree. Jaap wou bove zitte, den kon je 't beter zien. Maar dat was 't niet: den kostte 't effies minder den benede eerste rang. En den heb ie nog verbeelding van Mien! Ze zel 'm zien komme. 'n Goeie jonge is ie, en ik zel 'm waarachtig ok gien kwaad toewensche, maar Mien krijgt ie nooit, zoolang ik 'r nag ben. Mien mag me lije. Mit ons ken 't werk worre. En al is Jaap nou nog zoo gnap en al ken ie nou nog zoo goed werreke, d'r is gien spie. Vader zit 'r best bij en wij benne maar mit z'n drieë en bij Jaap thuis is 't 'n hok mit jonges. Denk je, dat die allemaal op 'n plaas kenne komme! 't Is om 't geld niet begonne, dat weet ik ok wel, je moet sjenieïgheid in mekaar hewwe ok, maar jonges, 't is toch zoo mooi as 't 'r bij komt.

Bij ons op 't dorp zou 'k ok wel kenne klaar komme, graag genog. En 'k mag ze wel lije ok, hoor. O, ja! Maar hoeveul maaide hewwe 't geeltje (= 't gouden oorijzer) op? Die benne te telle en vader zeit, dat 't toch nag niks is. Om 'r 's mee te Pinkstere te gaan of 'n keer te kerremis of voor 'n bruileft, dat ken. Maar om een vaste verkeering te beginne, te gaan trouwe? Arremoed is 't. Tobbe je heele leven lang. Duur hure en op 't lest van je boeltje of. Nej, Mien zel 't weze. 'k Weet vast, dat ze me lije mag en den.... 't Zou toch 'n lot uit de loterij weze.... 'n plaas mit zooveul morrege best land staat voor 'r klaar. —"

En Simon ligt nog een poos over zijn toekomstig geluk te mijmeren tot een schel gefluit hem tot de werkelijkheid terug roept.

—„Der neb je werachtig 't spoor van elleve al en 'k heb 'r nog gien honderd 'epikt." —

Vroolijk fluitend gaat de jongen nu opgewekt aan den arbeid om eenigszins den verloren tijd in te halen. Het werk valt licht bij de gedachte aan den volgenden Zondag. Voortdurend moet hij er aan denken.

Als hij straks thuis komt en dadelijk het koperen bit in een emmertje met zuur „waai" legt, moet Guurt, de meid, guitig opmerken: „d'r is 'r ien bang, dat ie Zundag blauw krijgt."

—„O, nej, Guurt, dat ken niet meer!"

—„Voor 'n kwartje, Siem, skuur 'k 't zoo glad as 't deksel van de doofpot en den zel 't an 't kopere bit niet legge as 't mocht ofrake." —

—„Dat neem 'k an en jij zeg 'n Zundagevend maar teuge je Kees, dat ie 'n best wijf an je krijgt."

In het volgende hoofdstuk over Simon's lotgevallen op den bewusten Zondag, veertien dagen voor kermis.

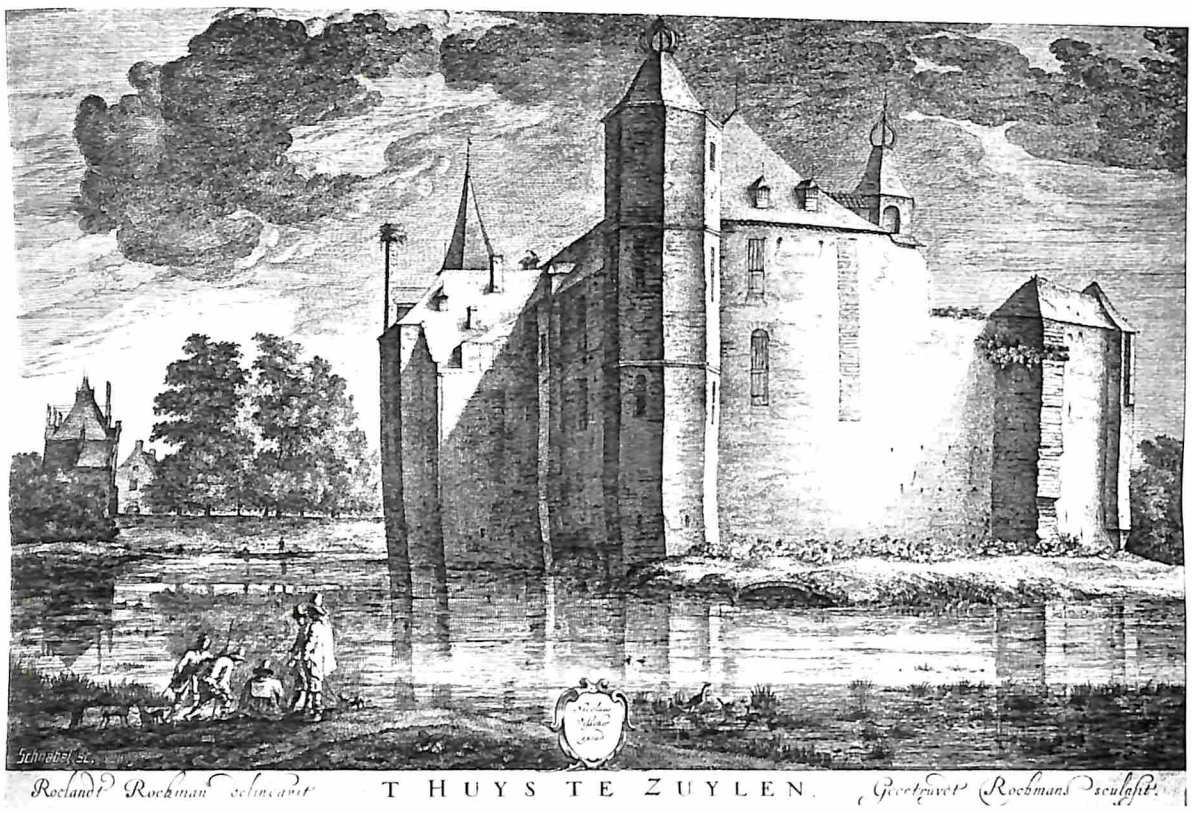

II.

Het is veertien dagen voor kermis. Het melken is gedaan ende varkens zijn gevoerd. Het werk is af.

—„Bar echt, dat de melk nee febriek gaat, vooral op zo'n evend. As je nou nog hellepe keeze most, den kon je wel thuis blijve. Je begrijp 'r gien snars van, dat je verlejaar je nog apgnapte om an de loop 1) te gaan, as de keessies eerst onders de pors moeste staan." —

—„Ja, bar onzoet was 't op zo'n evend, as je 'r op uit wou."

Vader en moeder zijn het niet volmaakt eens met de opmerkingen der jongelui.

—„Je hou nou je volk 2) temet gien evend thuis; den is 't om 'n paar nuwe klompe, den om 'n span (touw), den om dut, den om dat. Van mijn part hadde we die keesfebriek nooit 'ezien en keesde we nog zelf. Die (de jongelui worden bedoeld) benne nou in de boerderij en ze kenne gien iens keeze! Ikke zeg maar, 'n boer is gien boer meer, as de keezerij 'r uit gaat; wat zeg jij! Weet je wat ze nou kenne? Fietse kenne ze, de maaide net zoo goed as de jonges, biljarte, borreltjes drinke, 't benne gien boerejonges meer. D'r had je vroeger, toe wij nog....." —

Maar de jongelui lijken er heelemaal niet op gesteld te zijn voor de zooveelste keer te hooren, hoe degelijk het vroeger toch was en hoe „onnoozel", hoe „bedroefd" het gesteld is met het jonge volk van nu. De jongens vinden van avond „'t opgnappersgoed" niet voldoende om „an de loop" te gaan, 't moet nu „'t zunnesse goed" wezen. Eerst naar de herberg „om 's 'n beetje moed te drinken" en dan.... „'r op of nee Guurt, of Koos, of Ant, om 'r te vrage voor kerremis".

—„'t Moet eerst maar 'n beetje donker weze, aârs ziene ze je zoo gaan. En 't spreekwoord zeit ommers ok: „vrijers, die 't miene, komme tussche negene en tiene."

De „maaide" blijven natuurlijk thuis in de hoopvolle verwachting, „dat 'r ien komme zel voor ze." — „As 't nou maar de rechte is." Boodschappen, zoo noodig, zijn al onder melktijd gedaan, „want van evend zouë ze voor gien geld van de wereld niet thuis wulle weze."

We vergezellen de jongens naar de herberg.

—„'n Glaassie jenever mit suiker!"

—„'n Potje bier!"

—„'n Brandewijntje!"

De kastelein heeft op druk bezoek gerekend, „Wullum de groenteboer" heeft hij als kellner in dienst van avond. Grappige opmerkingen: —„Zeg, bloemkool, hier 'n katzie!" — „Kijk

1) wei, bijproduct kaasbereiding.

1) „an de loop" beteekent niet „eens uit wandelen gaan", maar „een kameraad opzoeken" of „naar de herberg gaan".

2) „'t volk", zoons, dochters, knechts en meiden.

'm deer loope mit die leege glaze, of ie 'n bos wortels in z'n fleek heb.!' —

Maar de groenteboer-kellner stoort zich niet aan de spotternij en in zijn wit overhemd en schortje met groote zakken er in, bezorgt hij de gevraagde artikelen. Eenige jongelui, die zeker wat zenuwachtig zijn, stellen mekaar voor „effies 'n potje te stoote" (biljarten).

Drukke gesprekken over vrijers en vrijsters.

—„Nou, ikke wul me niet voor de gek lete houwe deur 'n maaid; 'r zel wel wat overblijve an de lijn 1) mit kerremis; en aârs maar as losse jonges, den ken je doen wat je wul." —

—„Hej 't al 'ehoord?! Mien van .... moet mit 'n jonge buite 't dorp." —

—„Hier benne ze zeker niet goed genog voor 'r." —

—„Denk je, dat ze hier teuge 'n jonge spreke wul? Voor gien geld van de wereld! 'n Groos kr... is 't!" —

—„Ja, jonge, wij hewwe gien ronde genog; ze wul 'r ien hewwe mit geld." —

—„Ik heb 'r 's 'evraagd voor Pinkster. Voor ons doen hadde we nog al 'n kaai (= mooi) peerd en onze kar, nuwerwis was ie wel niet, maar hij zat toch nog al goed in de vorf. En — 't was blauw hoor en niet zo'n klein beetje!"

—„ Ken je 'm?" —

—„Weer ze nou mee moet? Nou, erg goed niet, maar 'k heb 'm wel 's 'ezien in stad. Sijme, Siem.... Doornekamp hiet ie, 'eloof ik. Hij is ienigszeun, mien ik, tenminste 'k heb nooit broers of zusters van 'm 'ezien. 'n Mooi spul heb z'n vader. En rijk, zie je, rijk! Gnap ken ik niet zegge, dat ie is van neus en oore."

—„Nou, vindt je Mien nou effectief zoo gnap? Ze heb 'n paar rare ooge in 'r kop, as je 'r goed in 'r facie kijk. Maar al dat juweel doet 't 'm, zie je." —

—„Ja, die gaat ok weer onze neus voorbij. „Waar 't is, wul 't weze", zegge ze wel 's en 't lijkt wel zoo. Wie krijgt altijd de hoogste markt voor z'n keessies? — Mien 'r vader. Zou ie zo'n end beter hewwe den 'n aâr?" —

—„Wel nej! En nou weer zo'n rijke jonge op Mien of! 't Most niet magge. Mot je dat nou maar stilletjes gaan, dat zo'n vreemde snoes, omdat ie rijk is, mit 'r gaat strijke?" —

—„Nou je ok zoo denk (de spreker schuift wat dichter naar z'n vriend), durf 'k je wel zegge, dat me hande ok jeuke. Wat moet ie hier doen! Leet ie op z'n eige dorp blijve, leet ie deer 'n boeremeissie neme, dat miskien wel veul beter in 't werk is den Mien mit al 'r juweel en al 'r moppe. Werachtig niet stil lete gaan! We hoeve 'm niet ongelukkig te make, maar 'm effies te graze neme, dat zel beure!" —

—„Zouë w'm koppie onder 2) douwe? Of 'm 'n pak ransel verkoope, dat ie 't nooit weer in z'n kop zel krijge om hier 'n maaid te vrage?" —

— „Nou, 'k zou 't 'm wel gunne, dat ie mit 'n nat pak op z'n moeder of moest, maar Mien 'r vader is lid van de raad en geloof maar, dat ie 'r de peliessie bij zou hale. 'k Zou 'r niet graag voor bromme. Hij is zoo goochem as 'n avekaat. Maar te graze neme kenne we 'm evegoed. Is ie 'r al?" —

—„Ja, effies nee melkerstijd heb 'k 'm zien komme mit peerd en kar. 't Is zo'n branie!" —

—„Op de kar, zeg je; 'k docht altemet dat ie wel op 't losse peerd zou komme; 't was zeker te ver. Nou, maar den ben 'k klaar. Lete we nou weggaan, maar niet gelijk; gienien heb 'r wat mee noodig. Bij ..... komme we weer bij mekaar;" —

Een kwartier later loopen de twee samenzweerders in de nabijheid van Mien'r woning. Ze verschuilen zich achter boomen of heggen, wanneer voetstappen gehoord worden. Het plan is gewikt en gewogen en zal aanstonds uitgevoerd worden. Als ze op den stillen dorpsweg heelemaal niets hooren en ook niet op de „worft" (erf), sluipen ze in het donker de oprijlaan in om achter het huis te komen.

„Zie je de kar," wordt zacht gefluisterd.

„Ja, hier bij het zandhok."

Een oogenblik wachten ze nog. Alles blijft stil. Dan neemt de een de kar bij het lemoen en de ander duwt van achteren. Zoo gaat het naar het hek van het weiland achter het huis. Als ze er door zijn „is de ergste pijn eleje."

—„As ze 't nou nog merreke, vliege ze natuurlijk dadelijk de weg op, want ze zelle gien oogeblikkie 'r an denke, dat we 'm 't land op rijë." —

—„We brengen 'm heel an 't gunne end en den wul 'k wel 's zien, of ze 'm vinde venevend." —

—„En toch is 'r den niks 'eskandelezeerd, d'r is gien klappie 'egeve, ze kenne ons 'r onmogelijk bijlappen.... of ie 'm den evegoed niet voele zel. Wat zel ie razend 't land hewwe!"

—„En leet ie 't angeve, den wordt ie 'r nog mee uit'elache toe."

Langs een anderen weg keert het tweetal huiswaarts. Al moeten ze over een sloot springen en een paar hekken over klimmen, ze hebben het er graag voor over.

En ze hebben „eer van 'r werk". Als het straks bij tienen wordt en Simon over naar huis gaan begint te prakkizeeren, komt het weldra uit, dat de kar weg is.

— „Zou ie 'estole weze?" —

't Wordt maar een oogenblik gedacht. Het verdwijnen der kar wordt al spoedig in verband gebracht met de bekende plaagzucht ten opzichte van „vreemde vrijers". Bij het licht van een lantaarn komt men al gauw tot de ontdekking, dat de kar het land op gereden is. Aan het spoor is het duidelijk te zien.

—„Maar gaan nou zoeken; de heele nacht ken 'r mee 'emoeid weze." —

En Simon staat voor de keus om te blijven van nacht, of „op 't losse peerd" naar huis te gaan. Hij kiest het laatste, omdat ze thuis ongerust zouden worden, als hij weg bleef. Maar een plezierig ritje zal het niet zijn. Al is Bles nog zoo'n „kaai peerd", door zijn dikte „rijdt ie niet best onder de man". Mien's broer zal Vrijdag de kar meenemen naar stad.

Bij de laatste huizen van het dorp meent hij een half onderdrukt lachen te hooren en daarna klinkt duidelijk de vage waarschuwing:

„Pas op mit kerremis, lilleke opskepper!"

't Is nog altijd „an" met Simon en Mien, maar iedere keer „as ie mit de kar uit vrije gaat", wordt het gerit in de dorsch 'ehaald en expres doen ze de zware sluitstok op de groote dorschdeuren.

M. KRAMER.

Foto P. L. Steenhuizen.

BROEDENDE KOKMEEUW (LARUS RIDIBUNDUS L.)

LARUS RIDIBUNDUS LINNÉ.

WANNEER men personen, die nimmer een broedplaats van Kokmeeuwen bezochten, een dergelijke kolonie laat bezichtigen, dan slaat hun de angst wel eens om het hart. Want is men in de nabijheid van eieren of jongen dezer vogels, dan treden de ouders beschermend op en onder kokkerende geluiden schieten ze herhaaldelijk toe op de onwelkome bezoekers. Raken durven ze wel niet, maar meermalen toch voelt men de luchtbeweging van den wiekslag.

Voor een weidevogel maakt de Kokmeeuw nogal wat werk van haar nest. Er wordt heel wat hooi en riet bijeengebracht, vooral wanneer nestplaats is gekozen in het moeras. Dan wordt een terpje gebouwd van wel 5 d.M. boven het nat, zoodat het water heel wat kan rijzen, alvorens de eieren, drie per legsel en mooi groenachtig bruin en zwartgevlekt, er last van krijgen. Den jongen kan het minder deren, omdat zij toch dadelijk na de geboorte het nest verlaten, om er niet weer in terug te keeren. Men moet het wel weten, anders zou men in deze donsachtige kluwentjes niet de jeugdige kokmeeuwtjes zien. Ze zijn grijs en bruin in wierelwarreling, wat heelemaal niet overeenkomt met het kleed van den volwassen vogel. Het zachte blauw der bovendeelen mag niet opvallen, maar zeer goed toch kan men zien, hoe de kop bij zomertijd getooid is met een bruinachtig zwart, waarvan des winters alleen twee zwarte vlekjes bij de ooren overblijven. Vooral in dit winterkleed kan men de Kokmeeuw in gezelschap van de Kleine Zeemeeuw buiten den broedtijd vinden boven de stadsgrachten in Amsterdam en andere plaatsen. Het donkerrood van snavel en pooten is dan een zeker kenmerk ter onderscheiding van Larus canus L., die er minstens even sterk vertegenwoordigd is.

Tusschen al die meeuwen zal men gedurig opmerken exemplaren met mooi bruin op de vleugels en het achtergedeelte van den staart zwart. Dat zijn jonge vogels, die eerst in het volgend jaar het kleed der ouden zullen dragen.

Zoo heeft de Kokmeeuw een gezellig leven, ook in den broedtijd. De nesten toch zijn dikwijls zoo dicht bij elkander, dat men er

1) In de herberg met kermis een poosje op een vrijer wachten, wordt met „lijnen" of „an' de' lijn" staan aangeduid.

2) In 't water gooien.

wel tien tegelijk kan waarnemen. Wanneer dan al die vogels hunne kokkerende geluiden en aanvallende bewegingen maken, zou waarlijk de durfal beangst worden.

De Kokmeeuw is een zegen voor den landbouwer. Zie maar eens, hoe ijverig zij den ploeg volgt, om engerlingen en ritnaalden uit den pas omgewoelden grond weg te pikken. In tal van exemplaren houden ze den ploegenden of eggenden landman den geheelen dag gezelschap, en ze zijn even ijverig bezig als de boer of zijn arbeider. Uit dit oogpunt ook heeft de Nederlandsche Wetgever bescherming verleend aan den mooien vogel, die geacht wordt te allen tijde nuttig te zijn. Dus mogen ook zelfs in April de eieren van de Kokmeeuw niet geraapt worden.

Vrij zeldzaam vertoont zich ook in ons land de Kleine Kokmeeuw (Larus ridibundus Capistratus Temm.), doch tot onze broedvogels kan ze niet gerekend worden.

J. Daalder Dz.

HET ZAAIEN EN DE BEHANDELING VAN ZAADPLANTEN.

Er zijn heel wat plantenliefhebbers, die meenen, dat het zaaien een der eerste voorjaarswerkjes moet zijn. Vreemd is dit niet. Gedurende den ganschen winter heeft men niets in den tuin kunnen doen, ieder hunkert er naar om de werkzaamheden aan te vangen en dan is zaaien, het verwekken van nieuw leven, wel een der eersten, waar men aan denkt. Toch is dit, wanneer men het oog heeft op zaaien in den tuin, glad verkeerd en kunnen wij den liefhebbers niet genoeg toeroepen: „Zaait toch niet te vroeg, het zal blijken, dat ge er geheel mede achterop zijt." Tal van onze zomerbloemplanten zijn toch van subtropischen, sommigen zelfs van tropischen afkomst, zij verdragen onze zomers buiten zeer goed, doch lijden zeer onder de koude. Nu weten wij allen, hoe afwisselend onze voorjaren zijn, hoe somtijds guur, koud weer, ja vaak nachtvorsten op warme zomerdagen volgen. De laatsten nu doen het te vroeg uitgezaaide zaad ontkiemen en de eersten belemmeren de jonge plantjes in den groei, wanneer zij ze niet geheel dooden. Een zaadplant moet, om zich fraai te kunnen ontwikkelen, geregeld doorgroeien, en dit nu is met te vroeg uitgezaaiden gewoonlijk niet het geval. Het einde Maart of begin April uitgestrooide zaad, zal door de zomersche dagen opkomen, de kiemplantjes zullen echter door het latere gure weer in den groei worden gestoord, en het gevolg zal zijn, dat zij niets voor zijn op die, ontsproten uit zaden welke pas begin Mei werden gezaaid, ja, vaak zullen zij de ondervonden schade den ganschen zomer niet meer te boven komen en steeds min of meer achterlijk blijven. Daarbij loopen zij nog, wanneer zij van tropischen oorsprong zijn, gevaar, geheel af te sterven, zoodat er maar al te dikwijls van een vroeg zaaisel wenig of niets terecht komt.

Om deze reden kunnen wij iederen liefhebber slechts aanraden: zaait buiten niet te vroeg, wacht er mede tot de laatste week van April, gij zult er slechts wel bij varen.

De éénjarige zomerbloemen, die toch het meerendeel onzer zaadplanten vormen, stellen, wil men ze werkelijk mooi zien ontwikkelen, nog al hooge eischen aan den grond, waarom het dan ook geraden is hem goed te bewerken, d.w.z. flink diep om te spitten en behoorlijk te bemesten. Voor het laatste gebruikt men bij voorkeur z.g.n. stijven koemest. Een zaak, die vaak uit het oog verloren wordt, is, dat ook bij de zaadplanten wisselbouw moet worden toegepast en dus niet jaar in, jaar uit dezelfde zaden op de zelfde plek mogen worden uitgezaaid. De aarde wordt dan plaatselijk arm aan die voedingsstoffen, welke door de bepaalde plantensoort wordt vereischt en een minder krachtige ontwikkeling zal er natuurlijk gaandeweg het gevolg van zijn.

Omstreeks half April kan men beginnen met den grond, waarin men zaaien wil, te bewerken; vroeger is ongewenscht, daar hij dan te veel sluit en opnieuw losgemaakt moet worden. Is de grond of het vakje gereed, dan late men het rustig liggen en wachte men goed weer voor het zaaien af. Het best geschiedt dit onmiddellijk, nadat het geregend heeft, de aarde is dan goed vochtig, wat natuurlijk het kiemen bevordert.

Een voorname vraag is nu, hoe moet gezaaid worden? Voor bloemzaden geschiedt dit hoofdzakelijk z.g.n. uit de volle hand, groentenzaden worden in den regel meer op rijen gezaaid. Bij dit werk moet er vooral op gelet worden, dat de zaden gelijkmatig over het vakje worden uitgestrooid en dat vereischt heel wat meer handigheid dan menigeen denkt. Hoe gelijker de zaden verspreid liggen, des te beter, ook mogen zij niet te dicht opeen uitgezaaid worden. Een en ander is een werkje, dat geleerd moet worden en niet maar zoo ineens goed gaat, zooals een leek gewoonlijk wel denkt. Vooral van belang is het, dat men een stillen dag afwacht, daar anders de zaden wegwaaien en een goed, gelijk uitstrooien, over het vakje, onmogelijk is.

Ten einde het te dicht zaaien te voorkomen, is het geraden, vooral fijnere zaden, met wat droog zand te vermengen. Dit heeft twee voordeelen, men ziet het zand op de zwarte aarde en weet dus waar men gezaaid heeft, ten tweede liggen de korrels wijder uiteen en is de kans geringer, dat de jonge plantjes elkander spoedig zullen hinderen.

Zijn de zaadkorrels uitgestrooid, dan moet het zaad gedekt worden, een bewerking, waar ook nog heel wat tegen gezondigd wordt. Gewoonlijk toch wordt het veel te diep onder de aarde gebracht, wat ten gevolge heeft, dat vele teerdere kiemplantjes niet door de dikke aardlaag heen kunnen dringen, met het treurige gevolg, dat het zaad niet opkomt. Als regel geldt, dat een zaadkorrel anderhalf maal zoo diep in den grond moet gebracht worden als zij dik is, en deze regel sluit al dadelijk in, dat fijne zaden in het geheel niet gedekt behoeven te worden. Het best doet men dan ook deze, met de vlakke hand, voorzichtig door de bovenvlakte te roeren en het daarbij te laten. Over grootere korrels kan men voorzichtig wat aarde heen strooien en nog grootere, zooals bijv. die van Pronkboonen of Welriekende-Lathyrus worden één centimeter diep in de aarde gedrukt. Dieper is als regel niet noodig.

Ziet men, dat er spoedig regen zal komen, dan late men het vakje onbegoten liggen. Is er daarentegen droog weer te wachten, dan moet het voorzichtig begoten worden. Dit gieten moet voorzichtig met een z.g.n. broesgieter geschieden en wel zoodanig, dat de bovengrond wel vochtig wordt, doch rul blijft en niet dicht slaat. Hiermede gereed, late men het vakje rustig liggen en begiete het niet meer. Is het weer, wat begin Mei vaak het geval is, helder en zonnig, dan wordt een goede dosis geduld vereischt. De bovengrond droogt door de zon spoedig op en, de zaden blijven onveranderd liggen; van kiemen geen spoor. Groot is nu natuurlijk de drang om dagelijks het vakje te begieten in de verwachting, dat dit wel helpen zal. Toch is niets minder waar dan dit, en het herhaaldelijke begieten doet de zaden meer kwaad dan goed. De oppervlakte toch slaat z.g.n. dicht, er komt een korstje over de aarde en de jonge kiemplantjes zijn niet bij machte daar in of door te dringen. Ook heeft het gieten op het kiemen der zaden heel weinig invloed. Wij hebben het meermalen gezien, dat een vakje meer dan veertien dagen achtereen dagelijks begoten werd, zonder dat er één zaadkorrel opkwam; reeds begon men aan het kiemen te wanhopen, toen een paar dagen, nadat het geregend had, de zaden zich prachtig ontwikkelden. Droog laten liggen, en geduld oefenen, is het best wat men doen kan.

Grooter vijanden dan de musschen, heeft iemand die gezaaid heeft, niet. Vallen de zaden in hun smaak, dan weten zij die al heel spoedig te vinden. Een of twee dagen, nadat het vakje gereed is, zal men er één musch op rond zien huppelen, doch de volgende dag is er een geheele zwerm, die alle zaadkorrels, welke onder hun bereik komen, oppeuzelen, zonder er naar te vragen of zij daar wel voor hen zijn uitgestrooid. Zijn de zaden niet van hun gading, dan houden zij er van om de droge aarde tusschen hun veeren te schudden, waardoor zij vaak groote putten in het vakje maken en daardoor de zaden verstoren. Zij zijn echter nogal op een gemakkelijke manier van de vakjes verwijderd te houden n.l.: door er witte draden, bijvoorkeur z.g.n. breikatoen over heen te spannen. Men steke daartoe een aantal stokjes rond het vakje in den grond en verbinde die in verschillende richtingen met draden. De musschen vliegen daar dan tegen aan, schrikken en komen niet weer. Een ander middel dat tegelijkertijd het vochtig blijven van den grond en daardoor het snellere kiemen bevordert, is behangerslinnen over de vakjes te spannen, ook hiervoor zijn zij gewoonlijk vrij bang. Een bezwaar is echter, dat het leelijk staat, wat met draden minder het geval is

Iets langer of korter nadat men zaaide, zullen de korrels ontkiemen en gewoonlijk ziet men dan al spoedig de eerste twee kiemblaadjes boven de aarde uitsteken. Wordt het weer nu weder warm en droog, dan kan men het vakje dagelijks met een broesgieter voorzichtig begieten, omdat er anders gevaar bestaat, dat de kiemplantjes, met haar dunne worteltjes in de bovenvlakte zullen verdrogen. Dit begieten doet men bij voorkeur des avonds, opdat de grond niet zoo spoedig opdroogt. Gieten, wanneer de zon op het vakje schijnt, mag in geen geval geschieden en is dan ook niet noodig.

Bij een eenigszins gunstige weersgesteldheid zullen de jonge plantjes weldra gaan doorgroeien en heeft men niet heel wijd gezaaid, dan raken zij elkander al gauw. Nu wordt het tijd om aan het uitdunnen te gaan denken. Hiertoe wacht men echter, indien dit eenigszins mogelijk is, een bedekten dag af, bij voorkeur een volgende op een regenachtigen nacht, zoodat de grond behoorlijk vochtig is. Laat het weer dit niet toe, dan wordt het vakje des morgens behoorlijk nat gegoten en wacht men met uitdunnen, totdat de plantjes weder zijn opgedroogd, daar zij anders aan de vingers blijven kleven, wat het werkje zeer bemoeilijkt. Bij het uitdunnen moeten een aantal van de kiemplantjes verwijderd worden, en wel zoodanig, dat de overblijvende op een onderlingen afstand van ongeveer 10 cM. komen te staan. Hierbij moet er op gelet worden, dat steeds de zwakste plantjes uitgetrokken en de sterkste gespaard worden. Zijn er nu op het vakje plekken, waar men te dun gezaaid heeft, of de zaden slecht zijn opgekomen, dan kan men de kiemplantjes daar inplanten. Onnoodig te zeggen, dat dit verplanten zeer voorzichtig moet geschieden en er bij het opnemen vooral moet worden toegezien, dat de worteltjes zoo min mogelijk worden beschadigd.

Het is verbazingwekkend zoo snel als de zaadplanten, na het eerste uitdunnen, doorgroeien en al spoedig zullen zij elkander weer aanraken, zoodat een tweede keer dunnen noodzakelijk wordt. Nu mogen de overcomplete planten echter niet meer uitgetrokken worden, daar zij vaak vrij sterke wortels hebben en daardoor de aarde rondom die, welke bestemd zijn te blijven staan, losgewoeld zou worden. Het best is dan ook ze even onder den grond

af te snijden. De wortels blijven in den grond zitten doch zullen, wanneer de plantjes diep genoeg onder de oppervlakte afgesneden zijn, niet meer uitgroeien. Ook nu kan men, wanneer dit voorzichtig geschiedt, enkele exemplaren verplanten en ze op een plek zetten, waar de een of ander niet is doorgegroeid. Wil men dit echter doen, dan moet het steeds op een donkeren regenachtigen dag geschieden, daar bij helder weer de opgenomen plantjes gemakkelijk verdrogen.

Het mooiste effect verkrijgt men, wanneer slechts één, hoogstens twee soorten op een vakje worden uitgezaaid. Nooit late men zich verleiden een groot aantal soorten op één vakje te zaaien. De resultaten zullen meestal verre bij de verwachting ten achter blijven, terwijl men door één of twee soorten te gebruiken een werkelijk schilderachtig geheel kan verkrijgen.

Een paar weken geleden prijkte in bijna al onze groote dagbladen een advertentie van een Erfurtsche firma, die niet minder dan 1000 soorten zaad aanbood voor een minimum prijs en in hoogdravende woorden het effect beschreef, dat men daarmede zou kunnen verkrijgen. Onnoodig te zeggen, dat men, door op zulk een aanbieding in te gaan, hoogstwaarschijnlijk in het geheel geen resultaat zal verkrijgen, daar de prijs alle waarborg voor deugdelijkheid uitsluit. Voor dergelijke aanbiedingen, ook op tuinbouw-gebied, kan niet genoeg gewaarschuwd worden.

E. Th. W.

Foto Aug. F. W. Vogt. *NIET „WERKELOOS".*

ZWERVERS.

In de provinciën Brabant en Limburg treft men plaatsen aan, waarvan een deel der bevolking reizende en trekkende is en een Zigeunerleven voert. Wij bedoelen niet de nobilitas der ouderwetsche handelaars, de Teuten, die nog steeds met den kramermars op den rug in de meest verscheidene koopwaren zaken doen en die men over de grenzen, b.v. te Hamont en omstreken, in grooten getale aantreft. Zij hebben zich meestal door vlijt en arbeidzaamheid een eigen heim geschapen en keeren daarin telkenjare terug, om de winst te deelen en eenige maanden een vroolijk leventje te voeren. Want de Teuten vormen kleine vereenigingen, die door bedachtzaam inkoopen, goed overleg, in dezen tijd van groote mededinging op allerlei gebied, zich toch staande weten te houden. Zij hebben een eigen taal, een bargoensch, samengesteld uit allerlei vreemde bestanddeelen van het Duitsch, Fransch en Italiaansch tot het Hebreeuwsch en Arabisch. Deze taal is vooral eene „sprekende" taal, want de woorden bootsen geluiden na, geven de hoofdeigenschappen der voorwerpen te hooren, zijn afbeeldend of overdrachtelijk: krackerik (geweer), granderik (van grand, groot heer), hornickel (koe), blederman (schaap), kaffer (boer, kafir), chaperik (hoed, chap), klef (hond), hijft (brood), kreef (spek), koetsen lormen (hennen vangen), bocht (geld), mosse (vrouw), smixem (eten), swenser (landlooper), toren (vrouw), treijers (schoenen), stubbeler (soldaat), keut (bier), smerren (tabak). De Teuten vormen een fatsoenlijk, lustig volk, dat zich aangepast heeft aan de overige bevolking.

Een tweede categorie van de menschelijke „trekvogels" zijn de stoelenmatters, de ketellappers, de tingieters, de ruilebuiters, die vooral in Noord-Brabant, bizonder in enkele dorpen, als Volkel, Cuijksche Vianen, Loon enz. veelvuldig voorkomen.

Hunne levensbehoeften zijn niet groot, hun zindelijkheid niet overdreven. De stoelenmatter gaat met zijn geheele familie op reis. Thuis bewoont hij aan de heide een klein huis met stalletje, waarbij een lapje grond ligt: in de vrije natuur heeft hij een karretje met een kleine huif, getrokken door een stel honden.

De kar is met allerlei koperen snuisterijen beslagen en onder de huif liggen eenige spruiten, die met hun zwarte oogen en hun melkboerenhondcharige kopjes nieuwsgierig den voorbijkomende opnemen. Langs de kar hangt een bos biezen, waarmede de stoelen, die door de overige leden der familie opgehaald worden, hersteld worden. Alles geschiedt in de open lucht, de jongere leden der familie werken even hard mede als de ouderen; terwijl mama het vuur in een gat in den grond opstookt en den pot met bijeengetrommelde aardappels gaar ziet te krijgen. 't Is een echt Zigeunerleven: bij mooi weer zeer gezond; bij slecht weer afschuwelijk. Een tweetal tafereelen uit dit buitenleven kunnen wij onzen lezers aanbieden.

In Limburg heeft men nog een derde soort, die een ander leven leiden, dan hunne Brabantsche broeders en zusters: deze trekken in woonwagens rond en zijn vooral niet zoo vlijtig als de eerste. Zij legeren zich bij een dorp, sturen de kinderen om eten en geld uit en trekken zich weinig aan van den dag van morgen. Zij zaaien niet; zij maaien niet: zij teren op den boer. De heeren houden zich meer bizonder met visschen bezig, waartoe de Maas hun alle gelegenheid geeft. Men heeft deze terecht de plaag der dorpen genoemd en dat zijn ze.

Wel heeft men beproefd hunne „freizügigkeit" aan banden te leggen, door bepalingen te willen maken, dat de woonwagens niet meer dan vijf kilometer van hunne woon-

Foto Aug. F. W. Vogt. *HET MAAL WORDT BEREID.*

plaats mochten gaan, maar dat heeft weer grooten, wettelijken tegenstand gevonden, daar dan tegelijkertijd andere, die het niet verdienden, de nadeelen van deze dwangmaatregelen zouden moeten ondervinden. In Limburg toch treft men, bizonder in het zuiden tal van families aan die met tenten en carousels de kermissen bezoeken en die op dat gebied eene eerste plaats innemen. Het zijn nette, gefortuneerde, rustige burgers, die, als de lente met haar zoelen adem, knop en blad opwekt tot leven, zelf Nederland en België door trekken. Hun beroep brengt mede, dat zij tijdelijk in woonwagens verblijven, maar deze zijn met smaak gemeubileerd, met overleg zóó ingericht, dat zij alle geriefelijkheden van een fraai, klein huis bieden.

A. F. v. B.

EEN DURE ONTVANGST.

EENIGEN tijd geleden deden in verschillende dagbladen berichten de ronde over de onkosten, aan de feesten verbonden, die een paar rijke Amerikanen ter eere van hunne dochters gegeven hadden. Het waren feitelijk fabelachtige sommen en velen riepen schande over zulk geldverkwisten, doch vergaten daarbij, dat het meerendeel van die bedragen weder door met minder aardsche goederen bedeelden waren verdiend.

Dat men echter ook in Engeland nu en dan nogal wat voor feesten kan uitgeven, blijkt uit het volgende, dat wij in een ouderen jaargang van een tuinbouwtijdschrift vonden. Op 1 Juli 1888 ontving de Hertogin van Montrose bericht, dat de Prins van Wales haar een bezoek zou brengen. Natuurlijk wilde zij den Koninklijken bezoeker waardig ontvangen en verlangde daarom, dat haar salons met Orchideeën zouden worden versierd. Zij droeg daartoe aan de bekende firma Sander te St. Albans op haar duizend planten te leveren, wat deze aannam te doen tegen één Guinea per stuk, zoodat deze versiering het kolossale bedrag van *f* 12.000 kostte. Aangezien Juli juist niet de beste tijd voor bloeiende Orchideeën is, vond de Hertogin, toen zij de planten zag, dat er te veel witbloemige bij waren en gaf last er nog een aantal met andere bloemen te bestellen. Aan dezen last werd voldaan en met de planten kwam een bijrekening van weder 175 Guinea's. Ook nu was de Hertogin nog niet tevreden; wel droeg één der zalen haar goedkeuring weg maar niet allen en op haar last werden den heer Sander nogmaals een aantal planten besteld, waar deze voor zorgde; hij voegde er tegelijkertijd een rekening bij van 560 Guinea's.

Toen het nu op betalen aankwam, was de Hertogin echter minder vlug, wel wilde zij het eerst bedongen bedrag van 1000 Guinea's voldoen, maar niet de beide bijrekeningen. Natuurlijk had de heer Sander hier geen ooren naar en eischte hij de voldoening van het geheele bedrag. Een proces was er het gevolg van en daar enkele deskundigen uitmaakten, dat de geleverde planten het gevraagde bedrag werkelijk waard waren, werd de Hertogin tot betaling veroordeeld. Behalve de proces- en getuigenkosten, die heel wat beliepen, moest de Hertogin 1735 Guinea's of *f* 21861 aan de firma Sanders betalen. Zij had echter de Prins van Wales op waardige wijze ontvangen.

E. TH. W.

KOOLWITJES VANGEN.

WAT is het toch een aardig gezicht, wanneer men zoo in den bloementuin de z.g.n. witjes ziet vliegen. Van de eene bloem vliegen zij naar de andere, zij koesteren zich in de zon en genieten van de kleuren en geuren der bloemen. Kinderen loopen ze jubelend achter na; zij geven leven aan een tuin. Hoe jammer is het toch, dat de rupsen, waaruit deze aardige vlinders ontstaan, zulk een ontzaggelijke schade aanrichten. Een tuinman zal dan ook heusch niet juichen, wanneer hij veel witjes ziet vliegen, maar met een bezwaard hart zal hij denken aan zijn moestuin en meer in het bijzonder aan de fraaie koolplanten, die er nu nog zoo ongeschonden staan. Hij zal peinzen op middelen om deze lieve diertjes te vangen en te dooden. Hoe wreed dit vooral vele Lezeressen ook zal voorkomen, het is de noodzakelijkheid, die hem daartoe dwingt.

Een betrekkelijk eenvoudig middel is er om in korten tijd een aantal witjes te vangen. Men zaait tusschen de koolplanten wat *Riddersporen* (*Delphinium Ajacis*). De witjes schijnen een bijzondere voorliefde voor deze planten te hebben; tegen den avond, vooral op vochtige dagen, zetten zij zich op haar neer en blijven er des nachts aan hangen, zoodat zij laat in den avond of vroeg in den morgen gemakkelijk te vangen en te dooden zijn. Somtijds komt het voor, dat er meer dan twintig zulke insecten op één plant zitten en wanneer men dan denkt aan het aantal eieren, dat iedere vlinder legt, dan kan daaruit opgemaakt worden, hoeveel rupsen op deze wijze vernietigd kunnen worden. Ook *Engelsche Irissen* (*Iris xiphioïdes*) schijnen dezelfde aantrekkelijkheid voor deze beestjes te bezitten, daar men ze des avonds ook dikwijls op de bladeren van deze bloemplanten kan aantreffen.

Aangezien beiden, zoowel de Riddersporen als de Irissen, mooie bloemplanten zijn, zal er wel geen bezwaar bestaan ze hier en daar aan te planten, om als het ware als vlindervallen te dienen.

E. TH. W.

BIJ DE MIEREN.

(Vervolg).

MAAR kunstmatige nesten verschaffen ons de beste gelegenheid om dit alles zorgvuldig na te gaan, ofschoon men natuurlijk de kunstmatige omgeving in aanmerking moet nemen 1). Zonder twijfel voeren bij de mieren, evenals bij de menschen, overbeschaafde, kunstmatige levensomstandigheden tot een grooter verzorging van het uiterlijk. Zóó werden de door den auteur gevangen gehouden mieren, onveranderlijk uit haar ondergrondsche verblijfplaatsen door den invloed van het licht en de warmte, die des avonds door lampen werd uitgestraald, naar boven gelokt. Dan verzamelden zij zich in kluiten tegen het glas van het mierennest, dat het dichtst bij de lamp was en na eenig voorafgaand gedrang en geschermutsel vingen zij aan zich te wasschen. Kleine verhevenheden, oneffenheden op het oppervlak waren hunne geliefkoosde zitplaatsen. Hunne manier van doen was zóó uiteenloopend, dat het moeilijk is deze te beschrijven en nog moeilijker ze met een teekening te verduidelijken. Maar de meest typische houdingen zullen wij toch trachten te beschrijven.

Wanneer het de kop en de voorste lichaamsdeelen reinigt, zit het insect dikwijls op zijn twee achterste pooten en draait zijn kop naar één kant. Dan heft het de voorpoot op en beweegt die over zijn kop van kruin tot kaken. Onderwijl draait het langzaam den kop naar den anderen kant, om beide zijden een gelijke behandeling te doen ondergaan; en wanneer dit niet voldoende blijkt, verandert het van houding en zet het de andere poot in werking. Wanneer zij hun „achterhaar opmaken" — zouden wij kunnen zeggen — buigen zij den kop verder naar voren en de poot met zijn bewegelijke spoor-kam, die vrijelijk bewogen kan worden, zooals een kam in de menschelijke hand, wordt dan geheel achter de kruin gevoerd en telkens en telkens weer naar voren gebracht dóór de haar-pruiken, die er op groeien. Bij deze en andere reinigings-handelingen worden van tijd tot tijd de pooten door de kaken gehaald om ze te bevochtigen of om er het stof, dat tusschen de kam werd opgevangen, af te wrijven. Dit herinnert ons aan de manieren der poes, die haar poot tusschen bek en nek beweegt, terwijl zij het achterste gedeelte van hare kop en hare ooren wascht.

Het reinigen der abdomen en van het steekorgaan, hetwelk zich aan het uiteinde daarvan bevindt en door haren omgeven is, dwingt de mieren tot de koddigste houdingen; en toch vinden we ook weer hierin de manieren van onze huisdieren op heel kleine schaal terug. Bijvoorbeeld: De achterste pooten worden naar achter geworpen en goed uitgestrekt, de middelste paren recht naar voren gestoken en minder gestrekt, zoodat het lichaam bijna rechtop staat. Dan wordt de buik onder het lichaam gekromd en naar den kop geheven, die tegelijkertijd voorover en naar beneden gebogen is. Zóó krijgt het lichaam der mier den vorm der letter C., bijna die van een cirkel. Ondertusschen hebben de voorpooten den buik gegrepen, de tarsus omvat hem ganschelijk en het borstelen heeft een aanvang genomen. De strijkingen zijn naar het puntige einde van den buik gericht en dit wordt ook met de tong afgesponst. Soms wrijven zij, nadat zij de tong in haar bek gestoken hebben, met haar poot over den kop en dan weer over den buik. Eén mier zagen wij haar abdomen reinigen, terwijl zij aan haar achterste pooten van het dak van het mierennest hing. Haar abdomen was tusschen haar pooten opgekromd, zooals een gymnast aan den rekstok zijn lichaam tusschen zijne armen boven zijn hoofd brengt. Haar kop was toen

1) Deze aanteekeningen en de schetsen die als voorbeeld dienden voor de illustraties, werden voornamelijk gemaakt naar drie soorten die in gevangenschap leefden — de landbouwende mier (*Pogonomyrmex barbatus*), de oogstende mier van Florida (*Pogonomyrmex crudelis*) en de honigmier (*horti deorum*).

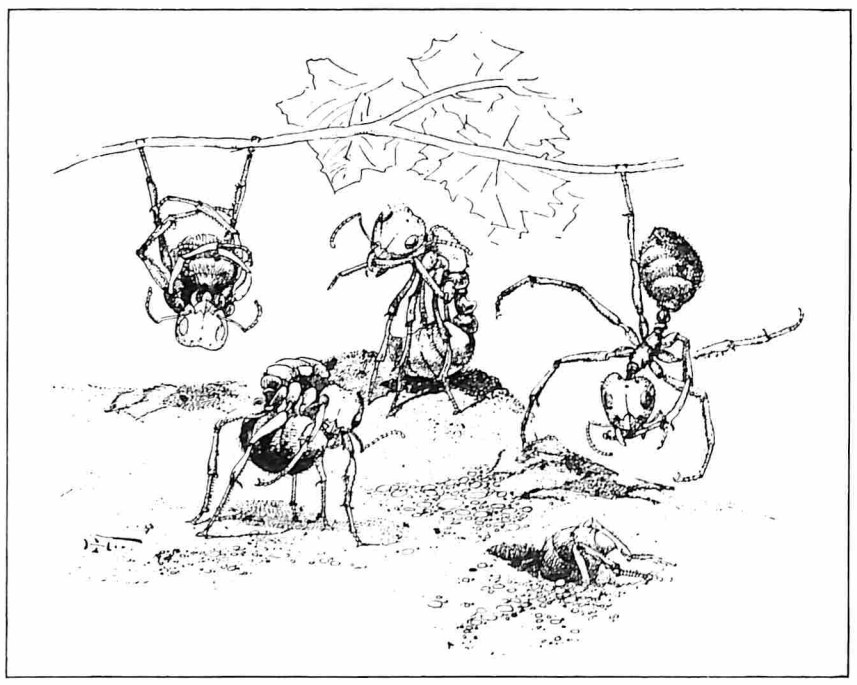

Koddige houdingen bij het reinigen der pooten en steekorganen.

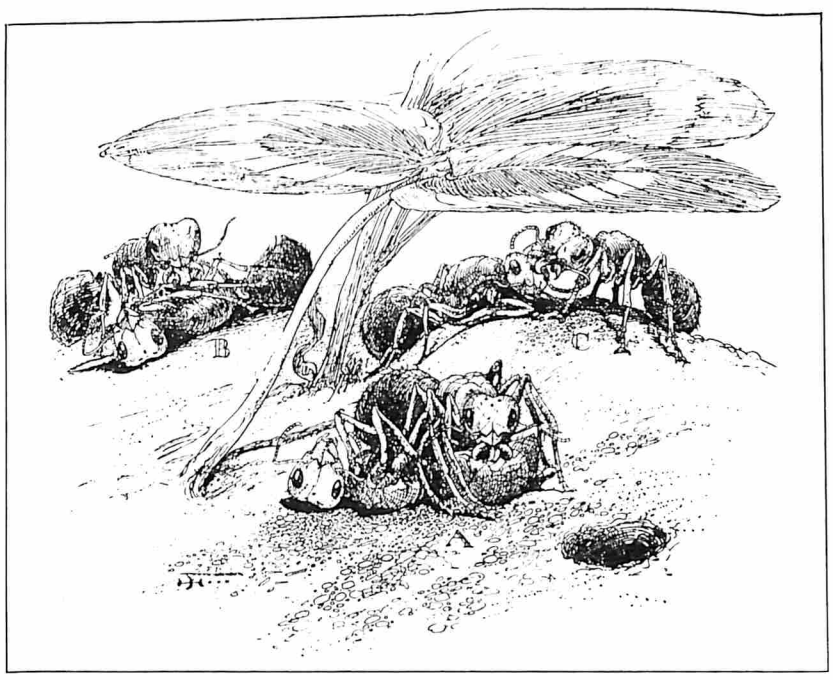

Mieren, hare vriendinnen vriendschappelijk borstelend en reinigend met de tong; a. *het reinigen van den buik;* b. *het reinigen van pooten en zijden;* c. *het reinigen van de monddeelen.*

omhoog gericht en tong en voorpooten waren bezig, zooals wij dat alreeds beschreven hebben. Een andere mieren-acrobaat zagen wij haar pooten reinigen, terwijl zij aan één ervan hing, het onderste gedeelte van haar lichaam was naar den waarnemer gericht.

Gedurende deze toiletbezigheden bood het mierennest een zeer merkwaardigen aanblik, voornamelijk des avonds, wanneer de lamp op tafel aangestoken was en de mieren gevoederd werden. Dan vond een algemeene wasch-partij plaats. Maar het merkwaardigste van alles wat wij te zien kregen, was het reinigen en het shamponeeren van de insecten onderling. Dit was ons een nieuwe en aangename openbaring, doch geheel onverwacht. Nadere onderzoekingen hebben echter getoond, dat de natuur deze kleine schepselen de waarde van het samenwerken met bondgenooten hebben leeren kennen. Mieren zijn buitengewoon sterk onderhevig aan de aanvallen van parasieten — een gevaar, dat door gevangenschap wordt vergroot. Aangezien deze vijanden van de eene op de andere gaan, en zoodoende een algemeen gevaar worden, heeft ieder individu belang bij de gezondheid en gewoonten van zijn buurman. Dit bewijzen de zooeven beschreven vriendschapsbewijzen. Wij nemen het den mensch niet erg kwalijk, wanneer hij zegt: „Mijn buurman's huis is onzindelijk; hem ontbreken de middelen en de geschiktheid om het rein te houden. Hij is er door besmet — maar wat kan mij dat schelen?" Maar de burgers eener mieren-maatschappij zijn boven een dergelijke zelfzucht verheven en schijnen instinctmatig te gevoelen, (tenminste zij handelen er naar), dat de verderfelijke gewoonten en de rampen van ieder individu in hooge mate ook zijne genooten en buiten hen staande omgeving kunnen treffen. Misschien wordt dit gevoel nog versterkt door een aangeboren beminnelijkheid, die er genot in schept een ander genoegen te doen. En wat vinden de meeste dieren het aangenaam hun haren en lichaam te verzorgen. De nu zoo populaire massage-kunst schijnt bij de mieren aangeboren, zonder twijfel eeuwen voor dat de mensch er zelfs aan dacht. Maar wij moeten niet voorbarig zijn. Dat is te menschelijk! Het is misschien goed hierbij te voegen, dat deze shamponeerende mieren niet geheel belangeloos deze vriendendiensten verrichten, want men heeft wel eens gemeend, dat zij misschien een soort van voedingsstof op de lichamen, die zij behandelen, vinden.

Laat ons eens kijken naar het groepje, dat zich tegen den warmen glaswand van het mierennest heeft aangedrukt. Hun avondmaal is geëindigd, zij hebben op hunne eigenaardige manier gedronken, d.w.z. door water van vochtig hout op te likken, en de meeste hunner houden zich met haar toilet bezig. En hier krijgt er een een soort van Turksch bad. Een voorpoot, die een mede-arbeidster met haar tong afsponst, zachtkens meegaande met de richting van het haar, van dij tot poot, is omhoog gericht. Dan gaat zij voorzichtig met haar kop over het lichaam heen, dan wordt de hals afgelikt, dan het voorste gedeelte van thorax en kop. Nu laat de vriendelijke operateur haar los en haar kameraad gaat weer zelf met haar toilet voort.

Let nu op een ander paar. De reinigster is met den kop begonnen, die is terdege afgeschuierd; zelfs de kaken worden goed verzorgd en worden opengesperd om des te gemakkelijker behandeld te kunnen worden. Van den kop gaat het naar den thorax, van daar naar de heup en zoo langs de eerste poot, langs de tweede en derde op dezelfde wijze rondom den buik en van daar langs de andere zijde naar den kop terug. Een andere mier nadert en wil ook het hare bijdragen in de vriendschappelijke taak, maar spoedig vertrekt zij weer. Gedurende dit alles getuigt de houding van de gereinigde mier, van de innigste voldoening, precies als die van een hond, wanneer iemand hem in den nek krabt. Het insect strekt zich en terwijl de kameraad alle ledematen achtereenvolgens onder handen neemt, worden deze buigzaam en lenig. Langzaam wentelt het zich op zijde, ja zelfs geheel op den rug en terwijl zich al zijn ledematen verslappen geeft het een volkomen beeld van spieren-ontspanning en van gemakzucht.

Het genoegen dat deze schepselen er in scheppen dusdanig geborsteld en „gesponst" te worden is werkelijk vermakelijk voor den toeschouwer. De auteur heeft wel eens een mier gezien die knielde voor een harer kameraden, dan haar kop naar voren bracht, onder die haars makkers zich geheel liet hangen en zich dan onbewegelijk uitstrekte, op deze wijze zoo duidelijk mogelijk als men van eenige gebarentaal ja kunnen verwachten, haar wensch om gereinigd te worden te kennen gevende. De waarnemer begreep het gebaar, zoo ook de mier tot wie de uitnoodiging gericht was, want onmiddellijk toog zij aan het werk.

De acrobatische bedrevenheid dezer mieren werd eens op een morgen gedurende de afwasschingen ten volle getoond. Het mierennest was van zijn gewone plaats die te kil werd ,weggenomen en voor den open haard gezet. Spoedig had zich de warmte door het nest verspreid en werden de bewoners tot buitengewone bedrijvigheid opgewekt. Een pruikje gras in het midden van de kist was er weldra mee bedekt. Zij klommen naar het uiteinde der sprieten, draaiden er steeds omheen, hingen er aan zooals gymnasten, die aan de ladder werken. Zij hingen of kleefden er aan in verschillende houdingen, grepen de grashalm met het derde en vierde pootenpaar, die in hun volle lengte waren uitgestrekt, terwijl zij hunne koppen met de voorpooten reinigden of naar onder bogen om haar abdomen te likken en te kammen. Hieronder waren verscheidene mieren en in één geval een paar, die bezig waren een mede-mier te wasschen en te schuieren. Zij hingen aan het gras, een voorpoot aan ééne zijde en een achterpoot aan de andere zijde van den stengel, beide zoover mogelijk, uitgestrekt. De gereinigde mier hing iets lager in dezelfde houding en richtte zich op en voorover, onderwierp zich gedwee aan de operatie. Wanneer gedurende de behandeling een verandering in houding voor een, of beide partijen gewenscht bleek, dan werd dit snel gedaan.

Deze toiletbezigheden gingen gewoonlijk den slaap vooraf en volgden er ook wel op, want het spreekt van zelf dat mieren moeten slapen en de rustverschijnselen die aan alle beesten gemeen zijn, vertoonen zich ook bij hen. Hun wijze van slapen kunnen wij illustreeren door de handelingen te verhalen van een vijf-en-twintig- of dertigtal landbouwende mieren, die leefden in een glazen mierennest. Zij waren door een gaslamp op tafel uit de onderaardsche gangen en cellen waar zij haar meesten tijd doorbrachten, naar boven gelokt en hadden zich in kleine hoopjes dicht bij het licht neergelegd. Sommige zaten op kurken, aardkluiten en kiezelsteentjes, die daar juist voor dat doel geplaatst waren, want zij houden van kleine verhevenheden. Anderen weer hingen aan het glasoppervlak een weinig boven den grond; maar dit was geen veilige schuilplaats, want spoedig tuimelden zij er af wanneer zij in slaap vielen, waarop zij, met een slaperig voorkomen en een moedelooze houding naar veiliger plaatsen zochten. De meesten harer lagen dicht op elkaar op den grond. Sommigen hurkten op haar buiken, of lagen op zij, anderen stonden „op haar teenen," op hun achterste pooten tegen het glas aan. Sommigen kropen over de aarde, stapelden zich de een boven de ander. Er heerschte een voortdurende onrust onder de groepjes, en dikwijls veranderden zij van houding.

(Wordt vervolgd).

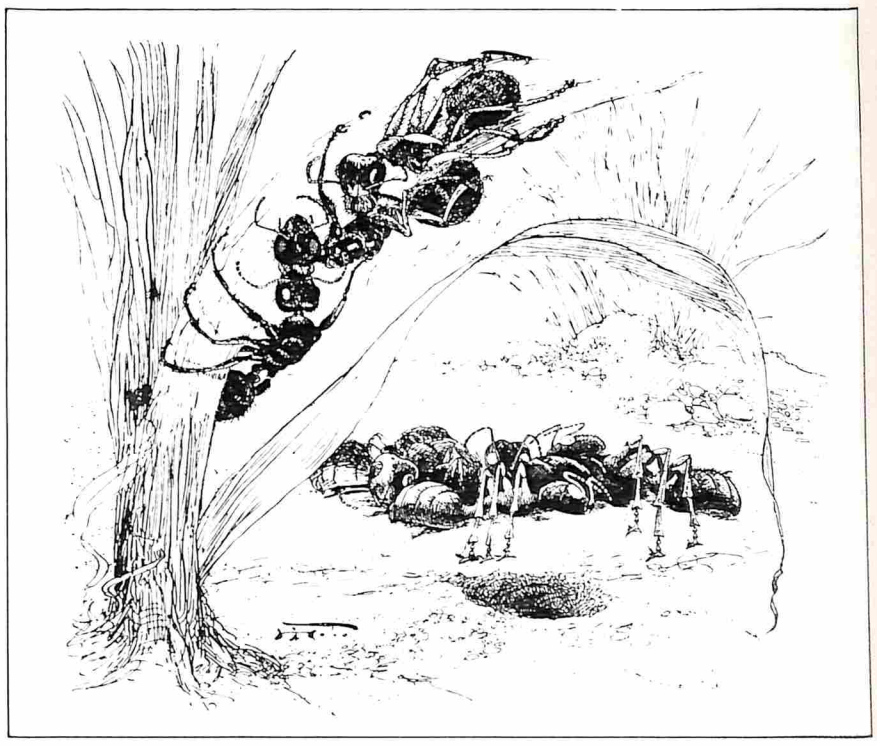

Een acrobatisch bad. Vriendinnen, elkander afborstelend en sponzend. Onderaan een groepje slapende mieren.